

Bibliothèque numérique

medic@

Hippocrate. Hippocratis,... de Natura humana libellus... una cum Claudii Galeni commentario, Hermanno Crusario,... interprete

*Parisiis , ex officina G. Morhii Campensis, 1531.
Cote : 6297x02*

HIPPOCRATIS COI MEDICORVM FACILE PRINCIPIS DE

NATVRA HVMANA LIBELLVS

Ius Medicinæ candidatis multo uti-
lissimus, una cum Claudii Galeni
leni Commentario, Her-
manno Cruferio Cam-
pensi interprete

μηδ' ἔμοι μέλι, μήτε μέλιττα.

Nocet empty dolore voluptas.

PARISIIS EX OFFICINA GERARDI
MORRHII CAMPENSIS APVD
COLLEGIVM SORBONAE

M. D. XXXI.

Cum priuilegio ad biennium.

GERARDI MORRHIT,

Iambicum trimetrium.

HERMANNE dulce decus meum & charum caput,
 Meritas tibi impensi laboris gratias
 Medentium schola & iuventus candida
 Pæonis ac Aesculapij artis æmula
 Habet : quod & tu quoq; capeſſis inçlytum hoc
 Certamen, ac probatum utroq; pollice
 Omnibus, & utile admodum mortalibus,
 Quo quisq; linguam utramq; gnarus approbè
 Pro uiribus ſuis latinum reddere
 Studet GALENUM, lumen artis ſplendidum
 Medicæ, ac uelut clarum iubar : quod hæcenus
 Delituit, & neglectum inertia diu
 Iacuit ſopitum, maximo per Herculem
 Incommodo damnoq; ubiuis gentium
 His qui ſubire adyta intima, & medullitus,
 Propiusq; perſpicere expetunt medentium.

Optamus ergo omneis ſenectam Neſtoris
 Tibi, ut diu multisq; iam Decembribus.
 Quod parturis, parias, apertis ſcrinijs
 Quibus farinæ huiusce plurima obtines
 Quæ nondum adhuc uidere Solis candidum
 Lumen : ſed abdita horrido iacent ſitu, &
 Squallore muſcido : exhibentq; pabulum
 Tineis teredinibusq;, & exoſis diem
 Blattis. age ergo, & te tibi. recolligens
 Pauliſper, applica tuos ſagaciter
 Fœtus Ariſtophanis lucernæ, ac omine
 Fauſto fac edas : ſic tuæ familiæ,
 Patriæq; perpetuam parabis gloriam.

CLARO AC

POTENTI DOMINO: D.
GVLIELMO A MOMME

RANSI, PRIMO BARONI FRAN

CIAE, HERMANNVS CRV

SERIVS CAMPENSIS.

S. P. D.

Vanquàm tua amplitudo clarissi-
me Baro, quæ maxima est, tuæq;
auctoritas, quæ est tãta, quã esse
in te par est, qui eius sis filij pater,
cuius prudentissimis consilijs tota
propè dixerim Gallia, regnum orbis terrarum
longè florētissimū gubernatur: quanquã præ-
terea antiq̃tas generis, cæteraq; tua omnia, quæ
amplissima esse, & felicissima agnoscimus: im-
primisq; tua illa ætas satis debebat quẽuis inui-
tare, ut si quid erat in lucẽ emissurus, quod ali-
cuius cuperet uiri præclari splẽdore esse omni-
bus cõmẽdatum, id potissimū ederet tui auspi-
cio nominis: tamen (ut id quod est, fatear) du-
bitandi mihi causa fuit, & ab hac re præ cæte-
ris deterruit, quòd uerebar, ne tua ornamenta,
mea imminueret, ac labefactaret infantia. Nam
ego cùm ob oculos mihi te proponebam, nihil
offendi humile: immò nihil non prædican-
dum, ornandum, extollendum: Mihi autem cū

A ij nullius

EPISTOLA

nullius essem conscius grauioris doctrinae, aut
 factidiae politioris, quae lectoris uel capere ani-
 mū, uel posset retinere; non duxi cōmittendū,
 ut mea esset inscitia gloriae tuae fraudi. Sed uide,
 quid importunitas potuit amici. Ego postea-
 equam superiori anno multis undis rei familia-
 ris essem constituendae iactatus, magnūq; inter-
 rim literarum damnum fecissem, ad studia me-
 potissimū retuli literarū. Quibus quò esset cō-
 sultius, & quò nullo interpellante his possem na-
 uiter insudare, ad aedes me contuli Ioannis Cor-
 bii, uiri cū boni & singularis, tum perhumani,
 & in omni genere officij diligēdi, quem propter
 summa eius in me beneficia, summāq; benigni-
 tatem, unum ex omnibus facio, ut debeo, pluri-
 mi. In huius ergo aedibus librū HIPPOCRATIS
 de humana natura, unā cum commentario
 Galeni in eūdem librum de Graecia tradu-
 xi in Latinam coloniam. Quem quidem librū
 hoc animo uerteram, ut quod erat de meis lite-
 ris anno superiori detractum, stilo multarū cō-
 moditatū, dicendiq; opifice refarcirem: nō quò
 edendum censerem. Semper enim ab hac re stu-
 dij mei institutum & ratio fuit remotissima: nō
 me hercle quò studiosis inuiderē, siquid uel stu-
 dio nauare, uel ex me pmere utile possem: sed
 quò clam me nō esset, quanto haberēt hac tem-
 pestate, ut in tanta clarorum uirorū frequentia,
 duces

N V N C V P A T O R I A .

duces illustriores, à quibus uel elimatiōra que-
 ant, uel doctiora expectare. Huic meæ senten-
 tiæ noster ille Corbius grauissimè interces-
 sit, ad aures mihi quotidie occinens. Ἄλλιμος ἔασ', ἵνα
 τίς σε καὶ ὀψιγόνωμ εἶπωι. Hic ego, ut uerum fatear,
 satis commouebam, nō Homeri me Hercle ma-
 gniloquētia (habebam enim quibus id genus di-
 cta possem non magno negocio retundere) sed
 ipse me Corbij mouebat auctoritas, quæ a-
 pud me uel maximum pondus habet. tamen ut
 illum ab ista mente deducere, quod unum a-
 gebam, & aliquam speciem haberet mea ora-
 tio (nam plane frigebam, consilioq; deficie-
 bar, ita nec opinantem, necq; ad eas rationes
 meditatū subitō oppresserat) huc me retu-
 li. Heus tu inquam, προπέττα πολλοῖς ὄσιν ἀτρία, κακῶν
 φρονίμ γὰρ οἱ ταχίς, οὐκ ἀσφαλής. Quæ ille cum facile
 conuelleret, necq; iam par ego esse amplius pos-
 sem: ne multis, impulit, ut iam certū nobis esset
 emittere. Nec hic restitit tamen, sed ut tibi dica-
 rem, cōtendere à me, & instare cœpit. Hic cum
 multas causas dicerem, & quæ mihi uideban-
 tur, adferrem, fregit consilium meum, ac ad suā
 sententiā me traduxit. Dicebat enim amplitu-
 dinem tuam, auctoritatem, reliquaq; tua omnia
 nō esse in te, ut in plerisq; omnibus, fastuosa, sed
 mirifica cōdita humanitate: necq; te donum so-
 lere precio, sed animo metiri donantis. Hæc ille

A iij adducebat

adducebat, aliâq; insuper quàm plurima quæ nunc nō est narrandi locus. Quid quæris? ego, cum hominis esset tanta apud me multis officijs in me eius constituta auctoritas, ut citra ingrati- tudinis notā, nulla in re possem deesse eius uoluntati, non me sustinui amplius, adductusq; sum, ut in eius sententiā discederē. Malui enim officio cedere, quam famæ meæ rationē ducere. Nam sic existimo, ubi præstari utrunq; non possit, non omnino esse improbi hominis, non habere in præsentī ita magnam rationem existimationis, præsertim ubi nulla est adiuncta turpitude, & de pudore, ut ne cui parum uidearis beneficiorum memor, uehemētius laborare. Grauiſsimè autem me in hanc sententiā induxit, quòd nossem, quem apud te ille locum teneret: ac planè mihi persuasi, etsi nihil dignū attulissimè tuis auribus, facile excusationi per eum fore locum. Ea me opinio, ut in animum inducam, ne fallat, meiq; me instituti ne poenitendum existimem, cum illius fecit fides, qua recepit, has se parteis mihi & honestas, & iucundas præstaturum: tum uerò existimatio de te publica. Nihil enim obscure de insignibus ad laudem uiris, aut renunciari ambigūe solet, sed est excelso & illustri loco sita laus tua, & humanitas, non dicam in unius conspectu Galliæ, quod tamen uel amplissimum sit, sed

adhibet in A &

N V N C V P A T O R I A .

& Alpeis transcendit, montes superauit Pyreneos, ac in Germaniam non uario sermone, cæterum clarissima, & constantissima, unacq; omnium uoce permanauit. Illa iam tua prædicatur prudentia, ut quod Agamemnoni Nestor, id FRANCISCO tu uno Regū omniū facile Maximo præstes: quam omnibus tū probasti præcipue, cū aduersa moderatissimè ferres, quæ hoc loco nō colligam, ne quorum tua sponte uoluisti obliuisci, hic ad memoriam reuocem. Felicitatem uerò quanta moderatus es sapientia? sed nō faciã, ut ea, quæ prolixissimã requirunt orationē, strictim hæc & ~~recens~~ recenseã. Neq; enim propositū mihi est, tuas laudes hoc angusto loco celebrare, quas aliquando largius, & pro earum dignitate, quatenus assequi nostra facultas ualeat, copiosius persequemur. Quippe temeritatis sit, quæ uix locupletissima oratione complecti queas, cumq; campum habeas spaciosissimū, ea modica moliri, & restricta limitare epistola. Quare ut redeã ad me, ita hoc donū tuæ celsitudini offero, leuidente sanè & crasso filo, ut ab animo tibi deditissimo & obsequētissimo profectum esse uelim tibi persuadeas. Quòd si tibi mecum hoc munusculum esse gratum intelligam, quod fore spero, omne meū studium, operamq; & me etiam totum ad te deferam. in quo & si cum

multis

cum multis contēdam, nemini tamē, qui maiori erga te obseruantia & sedulitate futurus sit, concedam. Qua in re adiunctum habebō acerimum incitatorem Ioannem Corbium tuum, uirum non huius seculi succinctum dolis, nullaꝝ suffulum maleuolētia uel macula, sed simplicem antiquaꝝ fide, tum qui nihil suo commodo, uerum honestate metitur, tui quidē certē, si quis alius, studiosissimū, ac cuius in te summa constat & mirifica obseruantia, omnia deniqꝫ qui tractat *ἁπλοῦς*: quod quidem cum à te discessum est, nemini magis est domesticum & proprium. Et ut paucis, uirum profecto, qua es humanitate, tibi ornandum, dignumꝫ qui te habeat suarum fortunarum patronum. Sed ut finem faciam, ego me tibi tuum clientem commendo, promittoꝫ, quamcunqꝫ foeturam hoc ingeniolum edere unquam queat, tuam eam futuram: libēterꝫ, quicquid efficere omnino ualeam, aut studio aliquando consequi, id sine ulla exceptione, ad tuam amplitudinem uniuersum conferam. Vale Lutetiaꝝ tertio Calend. Martias.

HIPPOCRATIS
COI DE NATVRA HV
MANA LIBELLVS, VNA CVM
GOMMENTARIO GALENI, HER-
manno Cruserio Campensi
Interprete.

SCRIPSI olim de elementis ex sententia HIPPOCRATIS commentarium, quem cuidam, quo familiariter utebar, peregre proficiscēti commisi, ad illius me cognitionem aggregans. Quæ igitur plane cognouisse illum perspexerā, neq; in capite libri demonstraui, neq; memini: quod tamen, ubi omnibus ex æquo, qui in librum incident, scribo, sum obseruare solitus. Qui cum haud scio quo pacto in uulgus prodisset, aliū præterea non duxi componendum. & in librum de humana natura enarrationem hac distuli gratia: quod omnia quæ ad eam attinebant disputationem, in illo ante edito cōmentario, quæ de elementis secundum HIPPOCRATEM inscripsi, aperte declarauī. Nunc igitur, posteaq; familiares a me mei obtinere ipsius quoq; HIPPOCRATIS enarrationem institerunt, non tantū ut ea, quæ dogma requirit (id quod in commentario illo priori feceram) sed omnia ordine declararem; auspicans enarrare, illa prædicam, quæ in libri de elemētis secundū HIPPOCRATEM principio prætermisi; quod ea certus essem, amicum non fugere. Vnum igitur quidem & primū uenit dicēdum, quid Naturæ uocabulo denotetur: a quo ueterum Philosophorum nonnulli cognomē ducentes, Physici, id est, naturales sunt appellati. quorum de Na-

Quid natura.

B tura

tura relictos libros si euoluerimus, quid causæ sit, cur isthuc dicā, perspiciemus. Explicare enim illos primā substantiam, cuiusmodi sit, dixeritis: quam non genitā, sed esse perpetuam autumant, corporibus quæ ad generationem uel internationem nata sunt subiectam omnibus: Deinde quæ sua ratione suppetunt, cuiuslibet eorum, quæ generatur intereuntq;: quæ ubi cognosueris, eorum quoq; cognitio consequitur, quæ nō sua ratione singulis separatim substantijs accidunt. Qua ratione absoluitur doctrīna de uniuscuiusq; rei natura, si quidē eorū quæ rei cuiuspiā insunt unum aut alterū recensent: ita enim fere loquuntur homines, ubi de rei natura aliquem habent sermonem. Quod & Poeta fecit, qui primo cum dixisset:

Homerus. Sic ait interpres diuum præbetq; medelam
Odyss, κ. De terra euulsam, tum naturam mihi monstrat.
ubi describit plantā τὸ μάλιν.

Mox subiungit.
Nigra illi radix, & cui flos lacteus esset.
Hoc pacto qui de herbis scribunt, aut omnino qui de plantis, clare sensilem eorū docent naturam, quale unūquodq; sit, si tangas, gustes, olfacias, & uideas explicantes: quam porro uim, ubi aut intra corpus assumas, aut foris applies. In his enim rerū omnium sensilis natura cōstat. At uero alia est his superior, & prima, cuius cum ego ante memini, tum Plato eum uult tenere, qui quicquam uia parat, & ratione tractare: cuius tibi uerba adscribam. Quid? tu animæ (inquit) naturam pbe absq; uniuersi natura assequi te posse existimas? Quin (siquid HIPPOCRATI credimus Asclepiadæ) ne de corpore quidem citra hāc rationem. Recte ille quidem Amice: faciundum tamen est, ut ad HIPPOCRATEM expendamus disputationem, consideremusq; num consentiat illi. Recte. Quid igitur dicit HIPPOCRATES, & ueritas? num sic?

Operæprecium

Operæ precium est rei cuiuslibet naturam considerare : Primum, simplex ne sit, an multiformis, cuius nobis comparare scientiam uolumus, & eam facultatem, ut alijs illam tradere possimus. Deinde, simplex si sit, animaduertenda illius facultas est, ecquam ad actionem habeat, aut ad passionem, comparatam. At multas si formas habeat, his enumeratis, quod in una, hoc in unaquaque uidendum : ad quid scilicet faciendum sit, aut ad patiendum ab aliquo nata. Habes Platonis ex Phædro uerba, quæ naturæ significationem docent, & quam est ratione & uia ipsius contemplanda substantia. Huiusmodi uero libros illos omnes, quibus ueteres Philosophi de Natura titulum fecerunt, comperies, Empedocles scilicet, Parmenides, Melissus, Alcmeon, Heraclæus. Sunt qui non unum modo, sed plures huius conscripserunt commentationis libros : Aliqui etiam permultos : ut Epicurus, qui perinde ut alij initio inuestigat, unum ne & simplex sit, cuius inuenire naturam conamur, an ex aliquibus se prioribus simplicibus compositum : quæ ueterum illorum successoribus elementa uocare solenne fuit, Grammaticorum exemplo, in Voce uiginti quatuor constituentium elementa, hoc est, simplices & primas particulas, quas in alias non diuidas amplius, sicut syllabas : Quippe de hac syllaba tra, si primum detrahas elementum, nihilominus seruari etiam syllabam tra integrum est. Itidem si rursus a tra primam auferas literam, id quod huius reliquum est, puta ra, diuidas licet, at tibi diuidendæ literæ a potestas amplius non datur : neque illam duabus tribusue sonis constare, quod alijs multis usu uenit, communes : uerum est eius indiuisus sonus, non quantitate simpliciter (ut alibi cum nos probauimus, tum uero aliorum Philosophorum non paruus numerus) sed sola specie. Sic & qui quatuor elementa corporum, quæ

Veteres philosophi qui de Natura scripserunt.

Elementa.

B ij generatione

generatione & internatione tenentur, dicunt aerem esse, ignem, terram, & aquam, quod in alia amplius partiri horum singula nequeant; id in causa est, quam ob rem naturalis commentationis haec constituat principia. Est enim prima corporum notio, minimorum in quantitate; quam excipit altera in qualitate; uti in Vocis elementis planum fecimus. Vnde existit inter Physicos & Philosophos contentio; cum alij corporum quae generantur & intereunt elementa particulas constituerint quantitate minimas, alij qualitate. Verum libro primo de medicis uocabulis, quatenus ad dictionis elementi significationem inter est, nihil est relictum; quemadmodum de Naturae significato, in quinto. Nos autem in praesenti nec appellationes, nec significationes, sed ipsas spectamus res, ex quibus minimis siue magnitudine, siue specie, prima efficitur corporum genitorum compositio; quae Aristoteles & nos similia uocamus. Ex his altera nascitur corporum compositio, quae instrumentalia appellamus; ut manus, cruris, oculi, linguae, pulmonis, cordis, iecinoris, splenis, renu, uentris, uteri, & id genus reliquorum. conflatam enim est huiusmodi instrumentorum natura ex primis & similibus, quae Plato *πρωτόγονα* hoc est, primogenia appellare consueuit. De horum differentijs uno iam uolumine disputauimus. Sed quo euadat illustrior clariorque haec institutio, paucis etiam nunc de his dicam. Similare os est, atque cartilago, & ligamentum; similis autem membrana, adeps, caro etiam illa, quae musculorum fibras, quae item sunt similes, inuestit; tum quae in uisceribus est, quod *πύεχυμα*, hoc est, adfusionem uocare Erasistratus solet. Declarauimus autem operis eius quo medici methodum, cuiusmodi esset, demonstrauimus, initio; ut uia indicationis cures similia corpora, fieri non posse, nisi cognoscas, unumquodque eorum siue simplex, an

ex

ex pluribus compositum : Præterea, utrum per se tota sint cōmixta, an modo sese attingant . Ad hæc de Philosophis nonnullos docuimus, cuius est ordinis Erastriatus, semirationales esse : qui cū partium morbis instrumentalium ratione medeantur, similarium morbos aut semel repudiant, aut experientia curant . Plurimi etiam istorum, quid inter instrumentalium intersit & similarium morbos, ignorant : sicut & de numero ambigunt utrorūq; . Vos uero Amici unum habetis meorum cōmentariorum de morborum differentijs : habetis autē & de medicamentis nō paruū uolumē, quā mendendi Methodū inscripsi . sed quærunt hæc & alia, de nostri corporis natura declarationē, quæ hoc docetur libro . Quo magis istos mireris, qui librum de humana natura HIPPOCRATIS non esse germanum existimant, cæterum, ut uocare ipsi solent, adulterinum : quibus ea imposuerunt, quæ in hunc librum irreperunt supposititia : de quibus in his cōmentarijs plura uerba faciam . Nūc quæ germanus HIPPOCRATIS liber, quæ item adulterinus continet, cōmemorasse sufficiet : quæ ad uerbum sic habent . Prima huius libri pars quæ unum librum constituit, ad ducentos quadraginta uersus protenditur . atq; hæc ex calido ostendit, & frigido, sicco, & humido animantiū esse genita corpora : simulq; docet de humorum natura . Proxima hæc pars uaria est. nam huius primum caput morbos distinguit, quos erraticos uocāt, a passim grassantibus & pestilentibus: propriamq; generis utriusq; curationem in uniuersum indicat . Quæ sequitur, uenarum dissectionē explicat . Postea de morbis uaria tradit . dehinc salubris est diæta uulgo scripta . Sub hoc corpulentissimos qua ratione extenues, aut gracillimos corpulentos reddas. Posthæc de uomitibus agit. Per deinde breuis diætae puerorum præscriptio, mox & mulierum, postea

Cōfutatio illorū q hūc libellū negabant esse Hippocratis.

ab mundi. I Diuisio libri huius.

B iij exercitia

exercitia subeuntium. Postremo ad finem est de cerebri morbis per uersus circiter decem, temere nulloque iudicio adiectum. Quare haud est obscurum, librum hunc totum ex multis esse instructum & conflatum, ad uersus fere sexcentos, aut paulo minus productum: cuius primum caput, ubi de elementis tractat & humoribus, arte prorsus HIPPOCRATIS præ se fert. Secundum item, quod ab erraticis grassanteis passim morbos discernit. At illud de uenarum dissectione, quod suppositum esse clarissime tenetur, uitiosum est uniuersum. Nam nec ipsi constat, quæ apertissima sunt, & cum ipsi, quæ in secundo de morbis passim grassantibus dicta sunt, pugnat. Eorum quæ sequuntur, quædam sunt irreptitia: de quibus, cum tibi librum interpreta-
 bimur, sedulo cognoscemus: Quædam uero præclara sunt, & paucis uerbis commode dicta, & cum HIPPOCRATIS arte coniuncta: ut quæ de salubri sunt diæta disputata. Hæ tibi libri huius partes: Cuius quidem pars prima totius habet HIPPOCRATICÆ artis ueluti crepidam. Vnde me quosdam demirari testabar, qui eam alienam ab HIPPOCRATIS sensu contendunt: cum illorum, quibus est perspecta ars HIPPOCRATIS, maxima pars hunc referat librum in numerum legitimorum, magni esse HIPPOCRATIS censens. nonnulli eius esse discipuli, simul & in iuuenibus instituendis successoris Polybi, quem in nullo uideas suo libro ab HIPPOCRATIS placitis laum discedere digitum: uti nec eius filium Theffalum, Dii immortales quem hunc quoque uirum: qui tamen in patria, sicut Polybus, non exegit suam ætatem, erat enim Regi Macædoniæ Archelao familiaris. Ergo alij, ut dixi, Medici, demptis paucis, prope omnes HIPPOCRATIS esse de humana natura librum crediderunt: adeoque nec clam id Platonem fuit: qui

Librum de humana natura Hippocratis esse.

Polybus.

Theffalus.

qui in Phædro scribit id, quod dudum ante oculos proposui eulogium, cuius est initium. Quid est tu animæ, inquit, naturam probe absque uniuersa natura te assequi posse existimas? Quin (siquid HIPPOCRATI Asclepiadæ credimus) ne de corpore quidem citra hanc uiam & rationem. Hæc legisse temerarios istos nugatores oportuit, atque in quo sit libro HIPPOCRATIS hæc a Platone commendata ratio scripta considerare; nec enim nisi in hoc, quem in manibus habemus, de hominis natura libro, inuenias usquam; Deinde etiam alia singula, quorum meminit Plato, quæ ego in libris, quos de elementis secundum HIPPOCRATEM scripsi, docui; tum nunc ut declarem, accingor; quandoquidem ita stat sententia. Atque hoc etiam cum sermone adiecero, ad enarranda huius libri uerba progrediar. Posteaquam ille, quem de elementis secundum HIPPOCRATEM composueram, liber in publicum exisset, uirique eum literati omnes probauissent; certi homines studij humanitatis expertes, qui cum demonstrationum illic scriptarum conuellere nullam ualerent, licet certe hoc egerant, inuidia rumpebantur, ac hoc esse ad calumnias faciendas satis duxerunt, uolumen non esse HIPPOCRATIS. Age, non esto HIPPOCRATIS, nec ipsius Polybi, nec (si uelint) esto scriptus unquam de humana natura liber, ex calido, frigido, sicco, & humido corpora nostra demonstras facta esse, ut uel hoc illis concedamus; hæc certe, ex his constare corpora nostra, HIPPOCRATIS est sententia. Siquidem in libris suis germanissimis, non solum ubi morborum tractat differentias, clarissime suis principijs constat, sed & hoc illi in re mediorum est rationibus inueniendis uestigium. Morbi enim eorum calore, frigiditate, humiditate, & siccitate inrer sese distant. Curabis, si calidos refrigeres, humidos exicces; item si frigidos calfacias, siccos humectes.

Corpora
nra constare
ex quatuor
elementis
Hippocratis
est sententia.

meſtes. Præterea ante hæc, naturas ipſas quæ in homi-
 ne inſunt, alias calidas, alias frigidas, has humidas, illas
 ſiccas eſſe exiſtimat. Eodem modo ætates ac regiones
 eodemq; eſſe modos differentiæ cenſet : cum uer-
 bum de his nuſquam ullum Eraſiſtratus fecit, nec item
 alius illorum quiſquam, qui calorem acquiſititium eſ-
 ſe, non inſitum putant. Sic iam HIPPOCRATES alia
 ſingula ad hæc principia reducit : quod nõ tuetur Era-
 ſiſtratus : quæ cauſa eſt, cur naturalium operum quæ-
 dam minus inueſtiget : id quod in naturalium facultas-
 tum commentarijs oſtendimus. Poſtquam uero ij, qui
 præclaris omnibus oblatrant, de libri quærentur lon-
 gitudine, nihil minus ſcribere, quam commẽtarios nos
 iactantes : horum eis conuictiorum materiam præcide-
 re in animum induxi, alio ſeparatim uolumine ſcribẽ-
 do, in quo coniunctam eſſe ubiq; cū HIPPOCRATE
 meam ſententiam demonſtrabo : tum ut ſcripſit in li-
 bro de humana natura, tum ut in alijs omnibus libris.
 Neq; clam me eſt, ut faciunt in omnibus quæ demon-
 ſtratione confirmauimus, uerentes æmuli, quæ laudi-
 bus omnes proſequuntur, uituperare : ubi aliquas re-
 prehẽdo præceptiones, de quibus cū ipſis cõuenit : itẽ
 ne nũc quidẽ eos ab ingenio ſuo reſeſſiſſe. Nam in li-
 bris quos ſcribere inſtituimus, his quidem uti HIPPO-
 CRATEM elementaribus ſcopis calido, frigido, ſicco,
 & humido, id quod eſt, confirmabunt : non tamen eum
 recte ſentire. Poſteaquã uero ex his componi noſtra
 corpora demonſtrat, nõ eam dicent HIPPOCRATIS
 ſententiam eſſe : neq; enim HIPPOCRATIS librum
 eſſe de humana natura. Itaq; ut illi nullum habent mo-
 dum ſuæ malitiæ, ita nec nos, quæ ſingulis alijs cõmen-
 tarijs prodidimus, repetamus, ut illis ſubiiciamus : Neq;
 cum per omnes, quos reliquit libros HIPPOCRATIS,
 ſcientiam de inuentis elemẽtis ſuæ arti ſubieciſſe
 fundamentum

fundamentū demonstramus, hoc negligent, de ueritate autem eorum quæstionem habeant. Neq; cum de ueritate cōmentamur, uel demonstramus, confugiant ad sententiæ illius cōsiderationem. Sed nū uera sint quæ de elementis dicta sunt, separatim quærant: priuatim itē an hæc cōstituit elementa HIPPOCRATES. Hæc igitur duo in quæstione uersantur: quorum prius cū in libro, quem de elementis secundum HIPPOCRATEM scripsi, tum in præsentī cognoscant. Iam uero hoc sequitur corollarium, quod uiris non inconsultis prorsus hoc probatur, ubiq; suis illum, quæ posuit, elementis consentire, præsentemq; conscripsisse librum.

VI CONSVEDIT audire eos, qui de humana natura ultrā quā Medicæ facultatis interest, disputāt, huic certē hāc disputationē audire nō ex usu est. Neq; enim prorsus dico hominē aerē esse, aut ignē, aut aquam, aut terrā, aut aliquid aliud: quod minime unū in homine inesse manifestō appareat: Sed hæc quibus placet dicere, permitto.

¶ Aegre fieri uidetur posse, ut quid his uerbis interpretetur auctor, plane assequaris. incusat enim illos, qui longius, ac medicinæ ratio postulat, disputationem de natura abducūt. Longius abducere illos intelligas, qui ignem, aquam, aerem, & terram humanæ naturæ esse elementa dicunt, si non misceant elementa. præterea illos, qui elementum unum esse quiddam dicunt. Ad quorum prius imaginatio, quæ sese promptissime offert, nos impellit: quod si magis attendamus, ad se-

Qui de Humana natura ultrā quā Medicæ facultatis interest, disputant.

C cundum

Tetraphar
macon.

cundum accēdimus. Nam si quis eos, qui ex igne, aere, aqua, & terra simul cōmixtis nostra corpora cōstituta esse existimāt, cōueniat : ut aquā in nobis, aut ignē, aut terrā, aut aerē ostendāt : quod nī cōmonstrēt, cōuinciat dicat : nā iniquā ille cōditionē offerat . Quod perinde est, ac si in medicamento Tetrapharmaco merā tibi ceram ostēdī, aut picem, aut adipē, aut resinam postules : si id quis non possēt, nō admittitur ex his illud esse cōpositum . Simul enim cum quatuor misceri dicuntur, nihil quoq; ostenditur integrum ex illis esse . Vtrūq; igitur possumus in præsenti oratione intelligere . In ijs uero, quæ posthac dicentur, uidetur secundū auctorem constituere . Immo si diligenter animū aduertas, in his etiam ipsi uerbis : cū dicit, Neq; enim aerē esse prorsus hominē . non hoc affirmat, quod non sit prorsus in nobis aer : quēadmodū nec quod ignis, aut aqua, aut terra : sed quod nō prorsus (τοπάμπαρ Græci dicunt). Hoc autē uocabulo non omnino significatur, nō autē nulla ex parte. Neq; enim res, qua de agitur, a dictione prorsus tollitur uniuersa : cæterum quod in ea absolutū est & immixtū, labefactatur. In qua etiā significatione Homerus. merus usus hac dictione πάμπαρ uidetur, apud quē est :

» οὐδ' οὐ πάμπαρ
» ἠθελε λάσσω δλέσαι ἀχάϊκον ἴλιον πρό, Id est, Nō quia prorsus
» Sub Troia uoluit Græcorum perdere gentem.
» Iam & ipse HIPPOCRATES, cū dicit : Morborum
» acutorū nō prorsus certæ sunt prædictiones, neq; sanis
» tatis, neq; mortis. Iouē enim inquit Poeta in Thetidis gratiā, magnā uelle Græcorū stragē edere, non delere tamē eos omnino. HIPPOCRATES multas esse prædictiones firmas dicit, ut in commētarijs in librū præfagiorum demonstrauiimus : at non omnes rectius intelligas . quod non minus sequentiā declarant, qui aerē humani corporis elementum esse solum uolunt, nō ire
in

in horum sententiam HIPPOCRATEM: sicuti nec in illorum, qui terram solam, aut aquam, aut ignem: cum non unum horum, sed omnia sint elementa. Rectius proinde etiam dictionem ad finem orationis, quando ambigua est in Amphibologiae genere, quae a diuisione & compositione nascitur, diuisim legas: ubi ait, οὐδ' ἄλλο οὐδ' ἓν, ὅτι μὴ φανερόν ἐστι ἐν ἑὸν ἐν τῷ ἀνθρώπῳ, hoc est, neque quid aliud: quod minime unum in homine inesse apparet. Vbi ἐν ἑὸν, non ut qui primam interpretationem celebrant, opinantur, una est orationis pars: quae apud alios Græcos est dissyllaba, ἐὸν: trisyllaba apud Iones, ἐνεὸν: sed orationis duae sunt partes: prima, nomē monosyllabū: ut cum numerando dicimus unum, duo, tria: altera, quam nos οὐ, Iones ἐὸν duabus expriment syllabis. Ostendemus namque inferius, non his HIPPOCRATEM, quorum est ratio unumquodque quatuor elementorum in corpore contineri, sed illis reclamare, qui unum de ijs hominis naturam esse putant. At qua ratione dices Medicinae septa haec oratio transiit, qua quidam unum quodlibet elementum esse hominis naturam statuunt: quod hanc opinionem, ut ille ipse paulo post ait, hominem nunquam laborare e dolore sequitur: Quod etiam si fatearis, unum & quod medetur, esse sequitur. Cum uero tum quod doleat, tum quod curet esse multiplex uideatur, falsam esse orationem ueritas exprimit. Inspiciamus itaque dictorum unumquodque in sequentibus clausulis, quonam illa modo astruat.

NEquae enim prorsus dico hominem aerem esse, aut ignem, aut aquam, aut terram, aut quid aliud: quod minime unum in homine inesse manifestò appareat. Sed haec quibus placet dicere, permitto.

C ij

Artemidorus

Capito &
Dioscori-
des libros
Hippocra-
tis depra-
uarunt.

Artemidorus, cui cognomē Capitoni fuit, HIPPOCRATIS libros edidit. quæ editio, sicut illa propin-
qui sui Dioscoridis, nō solum clara apud Imperatorem
Hadrianū erat, uerum etiam nūc a nō parū multis satis
probata. Horū uterq; multis corrigēdis, antiquā illam,
quā solā qui HIPPOCRATIS libros sunt interpre-
tati, agnoscut, scripturā immutarūt. Nā cū alia pleraq;
tum hanc nobis propositam orationē Capito mutauit,
» atq; ad hūc modū scripsit. Neq; enim in uniuersum ae-
» rē dico hominem esse, neq; ignē, neq; aquā. Hic post-
eaquā nullū inuenit uiri antiqui librū, terrā esse solā ele-
mentū dicētis, ac ne apud eos quidē, qui eā opinionem
magna uī sustinuerūt, Peripateticos, quod ad huius opi-
nionis faceret defensionē, memoriæ proditū; quādam
dictionē impudenter immutādam duxit. Præstabat ue-
ro incusare illos, qui ambitiose inuestigant, ecquis ille
sit, qui solā terrā elementū esse arbitratur. Cui simile
est, si quæras qui erat, qui manum luxatā supine ligari
uolebat; qui calcaneum aliter, atq; HIPPOCRATES,
religari mandabat; qui clauis: qui coniunctas cum
ulcere fracturas, ulceris nullam curā habens, in alijs au-
tem laborans; aut qui inurendo humeri articulo nō in-
duxit suis locis escharas; aut qui erant, quos in cōmen-
tatione de Spina reprehēdit. Profecto multa dixit hu-
iusmodi HIPPOCRATES, & in libro de fracturis, &
in libro de articulis, interim quasi uno, interim quasi
multis errantibus; ut etiā in libro de uictus ratione in
morbis acutis simul multos notat Medicos; cuius hæc
» sunt uerba. Nō me latet secus longe, quā res postulat,
» Medicos facere: quippe q; ab initio duos, aut treis, aut
» etiā plures dies fame cruciāt ægrotos; deinde & sorbi-
» tiones, & potiones exhibēt. Hī qui essent, hanc uictus
rationem qui præscribebāt, aperiāt nobis uelim inter-
ptes: Qui porro, q; existimabāt pituitā solā esse hoīem:
qui

bui flatam bilem ; qui autem atram. Nam inferius hoc ipso in libro de hominis Natura, esse dicit nonnullos, qui hæc assererent. Quo rectius interpretes dixerint, non omnes forte illos suas sententias scriptas reliquisse. Fieri etiam potuit, ut illi scripserint quidem, at libri tamen incolumes non permanserint. Atque causæ multæ sunt, cur fieri istud uideas. propterea quod de his alii qui præceptorum æmulos non haberent. Partim quod dum uiuerent, libros non ederent ; quibus uita functis exemplaria, quæ extabant, unum fortassis aut alterum, perierunt. Potuerunt etiam eorum scripta, quod essent cõcepta, negligi, atque diuturnitate prorsus interire. Nam inuidi quidem certe sunt, qui aut supprimunt ueterum monumenta, aut omnino demoliuntur. Quod quidam eo committunt, ut quæ in eis scripta sunt, sibi ea attribuant ; aut si præclari quid tradiderint, qui alienas opiniones scripserunt, id ut pereat. Athenis autem illustria reperiuntur edita a Comœdis & Tragœdis Poetis munerata, quorum iam fabulas desyderamus. Atque ut alias causas omnes prætermittam, duas tantum, quæ Romæ nuper accidebant, proferam. Sæpe incensa templa, sæpe uero terræmotibus collapsa, aut alia ratione, cur multi nobis libri perierint, in causa fuerunt. Male ergo antiquam scripturam Capito fuit corrigere ausus ; cum ne hoc quidem addiderit, primum librarium potuisse lapsum esse, qui pro alio aliud scripsisset. Male porro etiam interpretes quidam de Xenophane mentiti sunt ; ex quibus est Sabinus, qui citatis ipsis nominibus, in hæc uerba scripsit. Neque prorsus aerẽ dico hominem, exemplo Anaximenes ; neque aquam, ut Thales ; nec terram, ut quodam loco Xenophanes. Quæ nusquam Xenophanes decernere inuenitur. Adeoque suo se indicio mentitum de illo indicat, non autem ignoratione offendisse ; alioqui sane, libri etiam, ubi hæc ille

Qua de cã
 multi ueterũ
 libri perierint.

Sabinus de
 Xenophane
 ne mentitur.

C iij le

le decernit, nomen protulisset : Nunc uero sic scribit.
 » Necq; terrā, ut quodam loco Zenophanes. Iam Theophrastus quidem in naturalium placitorū compendio, Xenophanis, si quod eiusmodi tradidisset, decretū non præterisset. Illiusq; ipsius Theophrasti libros, quibus naturalia placita in cōpendium redegit, si hæc te lectio capit, legas licet. Quod si ueterū placita Medicorū uelis cognoscere : quos legas libros, ubi præcepta sunt medica cōtracta, adscriptos quidē Aristotelī, a Menone tamē eius discipulo sine cōtrouersia scriptos habes :
 Menonea. quocirca Menonijs quidam his libris nomē dederunt. Necq; obscurū est Menonē illum, cum omnem curā & operā conferret ad inuestigādos, qui sua memoria adhuc extabāt, ueterum Medicorū libros, inde illorū placita collegisse. Nam illorū, qui iam interciderāt omnino : aut integri quidem erāt, nō in lucē tamen prodierant, qui scribere præcepta potuit ? Atq; istis in libris nō comperies aut bilem flauā, aut atrā, aut pituitā ne ab uno quidem humanæ naturæ elementum esse assertum. Sanguinē uero etiam multi post HIPPOCRATIS memoriā esse solū in nobis uidentē opinari : ut huic primam nostram generationem, deinde in utero incrementum, & a partu absolutionem debeamus. Atqui HIPPOCRATES quidem haud multo post docet statuere quosdam pituitam, & bilem esse hominē : nō hoc scripturus, nisi in ea sententiā quidam aut sua memoria, aut ante se fuissent.

AT qui mihi quidē nō uidentur, qui hæc asserunt, rectē sentire. Nā cum idem sentiāt, loquūtur tamē diuersa. Sed opinionis eandem collectionē faciūt. Aiunt enim unum esse, quod est : ac id unū esse & omne ; hic ignē, ille aerem,
 alius

alius aquam, nō nemo terram. Tum suā quisq̄ opinionē confirmat testimonijs & indicatijs, quæ nullius sunt momenti. Quòd uerò in eadē sunt sententia, uerbis autem dissentiūt, ea res arguit eos quæ profitentur non sanè intelligere. Quod quidē huic præcipuè perspicere licuit, qui illorum cōtentionibus interfuerit. Nam cum ijdem uiri in eadem corona inter se contendant, nunq̄ tamen in disputatione unus idemq̄ uir treis ordine alios conuicit: sed modò hic superior est, modò ille: cui præsertim fuerit lingua magis fluxa, magisq̄ ad turbā accommodata. Quanq̄ qui suam, quam de rebus habet, opinionem rectam esse contendit, is meritò rationes suas inuictas semper præstare deberet, si quidem certè intelligat, & rectè existimet. Sed hi homines mea sententia, cum suis se uerbis disputando, qua sunt uacordia, circumscribunt: tum uerò Melissi sententiam constituunt. Sed de his hæctenus.

¶ Agit, tanq̄ cum illis sibi sermo sit, quibus cognita est disputatio eorum, qui unum elementum constituunt. Nam qui ignem dicunt elementum esse, ex hoc oriri cætera uolunt, condensato, coacto, & concreto: Si paulum densetur, generari aerem: Si largius, aquam: Si autem extreme & plurimum, terram. Qui aquam & aerē, itidem pro ratione, qua densantur atq̄ liquefcūt, cætera producere dicunt. Aiunt enim concretā aquā, terram fieri: liquefactam, aerem. Non aliter quam aerem concretū, aquā: liquefactū uero, ignē. Itaq̄ eorū, qui

Ratione, qui unū ex elementis solū asserūt.

qui unum quodlibet esse elementum cōstituant, ex eo quod inter se hæc quatuor, aliud in aliud, transformantur, ratio dependet. Quapropter in eadem illos sententia esse dicit, attamen non eadem profiteri. Hoc ergo toto sermone aperta illi cū ijs, qui unum tantū ex quatuor elementis esse existimant hominem, controuersia est: eosq; errare dicit. Nam quod nihil demonstrant, omnibus probant. Quippe qui de elementis unum esse hominem non constituunt: Melissi uero dogma cōfirmant: qui quidem etiam esse unum elementū putabat, ceterum ex quatuor illis aere, terra, aqua, igne nullum. Videtur enim uir hic substantiam esse communē quandam commentatus, quatuor subiectam elementis, a generatione & interitu liberam: quæ a posteris eius ὕλη, id est, sylua, est dicta, non id tamen recte potuisse, atq; ordine probare. Atq; hanc ipsam substantiam uocat unum illud & uniuersum: Quod & ipsum quidē falsum est. Neq; enim solum illud unum corporum est quæ generantur & intereunt principium (quæ Melissi fuit opinio) sed præter ipsum qualitates quatuor, Quatuor q̄ extrema frigiditas, siccitas, calor, & humiditas: non tantalitates non elemēta, sed principia sūt men sunt hæc elementa, non solum cæterarum rerum, sed ne hominis quidem: immo uero principia. Nam hoc apud ueteres (quibus quid elemento principium distaret, non uenit in mentem: quod & principia etiā elementī nomine appellari possunt) cōfusus erat. Verum enim uero duæ res sunt aperte inter sese distinctæ: Altera est minima totius particula: Altera, in quā imaginando hanc secare possis. Ignem uerbi gratia, in duo corpora, ut ex ijs temperatum commonstres, partire non potes. Eadem ratione nec terram, nec aquam, nec aerem. At cogitando potes, aliam esse illius, quod mutatur, substantiam: aliam item ipsius esse mutationē cōsequi. Nec idem est quod mutatur, atq; ipsius mutatio.

cōmifceas, ita ut nullum de illis nifi una cum alio queas manu contingere.

AT uerò ex Medicis quidam hominē sanguinem tantum esse, quidam bilem, alij pituitam dicunt.

Cōtra Me- ¶ Posteaq̄ superiori loco contra Philosophos disputa-
dicos, qui uit, qui aut ignem solum, aut aquam, aut terram, aut aē-
uno humo- rem, naturā nostrī corporis esse putant : hic se ad Me-
re dicūt ho- dicos conuertit, hos iuxta ac illos in errore esse demō-
minem cō- strans, qui aut sanguinem solū esse hominē, aut bilē, aut
stare. pituitā ducūt . Hic ergo quod in prima omniū oratio-
 ne uidebatur esse ambiguū, plane distinguitur . nō qua-
 tuor elementa ponentibus, sed unum ex ijs solum, con-
 tradicere semper uidetur . Atq̄ hic Medicorum præ-
 teritur quædam opinio respōdens Melissi, eorū uide-
 licet, qui unū esse hominē dicūt, quod dum mutatur, fit
 unumquodq̄ eorum, quorum meminimus.

Confutat **I**Am & hi omnes eādē subiiciūt cōclusionē,
Hippocra- Aiunt enim unū esse, cui nomē ad illorum cu-
tes ratiōes iusq̄ libidinē imponitur : porrò id unū formā
eorum, qui & facultatem mutare à calore uel frigore coa-
unū esse ho- ctū : & dulce, amarū, albū, nigrū, & omnimodū
minē affe- fieri . Verum hæc non sic habere uidentur.
runt.

¶ Et Medicos ait, qui unū esse naturæ humorē confir-
 maauerunt, inter sese idē, atq̄ fecerūt Philosophi, cōclu-
 dere, unū hunc humorē, quē ponit quisq̄ eorū, in cate-
 ros conuertī docētes. Quæ uero ad suā quisq̄ opinio-
 nem astruendam adducit, hæc ex humoribus quatuor
 nullum

nullū esse in natura ostendūt, sed pro his aliū priorē, ex cuius mutatione hi fiant, cuiusmodi in medica speculatione scitū cōsistere, ut in Naturali Melissi, neqt. Itaq; quādo unū hoc mutari uolūt calorīs uī & frigiditatis, euadereq; dulce, amarū, albū, & nigrū, nullū isti ex quatuor illis appellare uidētur. Quos cōfutans, nō naturæ propriū illud esse ait, sed quippiā aliud, quod in hæc cōuertitur. Dulce enim sanguinem esse; amarum, flauā bilē; albū, pituitā; nigrū, atrā bilē probabiliter dictam esse. in quæ transire illud unum a calido & frigido impulsū dicit. Iā p id quod ad finē adiectū est, & omnimodū, sanie quæ in morbis periculosis accidit, intelligit. Nā & æruginosa apparet, & fusca bilis, quæ luteā appellant. Itē rubra quædā, & porro similis, nec non aliæ, quas exprimere nequeas; maxime cum putridus sit morbus.

MEa uerò est sententia: si unum esset homo, nullo unq; dolore afficeretur. neq; enim esset à quo doleret, ubi unum tantum foret. Quod si doleret etiā, necessariò unū quoq; medicamentum esset.

Hic ipsum dogma eorum evertit, qui existimant unū esse hominem.

¶ Nuper rationes, quas adducebant, qui unū putabant esse hominē, cōuellebat: probās non a demonstratione tantū, sed a ueri etiā similitudine alienas esse. Nunc ipsam eorū sententiā, qui q; unū sit homo existimant, evertit. Nō est autē perinde rationē cōfutare quæ adducitur, atq; placitū falsitatis postulare. Est enim, cum placitum esse uerum possit, licet commode ab aliquibus non sit defensum. At tum non ipsum placitum, sed eius reprehenduntur patroni. Hic ergo mittit eorum rationes, fert autem in quæstionem solum per se placitum, argumento usus ut fortissimo, ita & breuissimo. Nam si unum esset homo, eum nullus dolor uexaret.

Si unum esset homo, non doleret.

D ij qua

qua ait ratione coargui, qui infecta, incompacta, & minima elementa statuunt. Specie namque unum etiam est horum sententia, quod reuera est. Sic autem primum corpus est appellatum, quod nec generationem, nec interuentionem recipit: quandoquidem reliqua ex illius compositione omnia generationem obtinent. Etenim quod ex his placitum proficiscetur, in perpetuorum illorum corporum certa compositione nostram collocat generationem: ut HIPPOCRATICVM in quatuor elementorum temperatura: quod Aristoteles & Stoici approbauerunt. Nam quod unum simplex elementum si esset, non doleret ex eiusmodi elemento compositum corpus: indicio esse ait, quod aliud non sit, cui sit in id agendi facultas. Neque enim ex seipso quidem certe pati unum hoc corpus ualeat. Et ut dolere ipsum donemus, ex seipso patiens: simplex tamen erit curatio. Nam multa cum in eo non sint, multae esse curationis rationes nequeunt.

AT uero multa existunt: quia multa in corpore sunt, quae cum praeter naturam a se mutuo calfiunt, aut refrigerantur, aut siccescunt, aut humescunt, morbos pariunt. Ex quo multae sunt morborum formae, & multae quoque illorum curationes.

¶ Nouissimis ante haec uerbis eos, qui unum esse hominem dicunt, (quod non aliud est, ac si dicas: elementum ex quo constituitur homo, unum esse) ex absurditatibus conuincit, quae placitum istud consequuntur. Siquidem nunquam doleremus: quippe aliud, quod afficiendi unius illius facultatem haberet, non extaret. Deinde etiam si hoc concedamus, erit uniformis, non multiplex curatio. Praesenti sermone ea explanauit, quae primo subsistere demonstraturus est, a quibus alia omnia oriuntur. Haec sunt calidum, frigidum, siccum, & humidum, quae ubi modice

modice sunt mutuo temperata, salubriter degit animans. Sin autem sese mutuo calfaciant, refrigerent, exiccent, & humectent, ad dolores inferendos natura comparata sunt, qui non uno curantur modo medendi: cum quosdam illorum, partibus dolentibus calfaciendis, quosdam refrigerandis, aut siccandis, humectandisve depellas. Quibus in rebus plurimum elaborauimus in libris de simplicium medicamentorum facultate, & in libris de medendi methodo. Nihil tamē causæ fuerit, quin etiā hic de his dicamus paucis, cum clarissime ualeam ostendere a calido, & frigido; humido, & sicco nos & dolere & curari. Nam qui est, dolorē qui non sentiat? ubi aspera hyeme in publicum prodire paret: qui, ubi feruente æstu? Qui autem sitiens non dolet? aut qui potu uuidus? Nempe enim cum sitis oriat, ubi siccatur: immodica impletio contrarium pariat affectum. Atque phlegmone, simulque omneis dolorē excitates, & præter naturam tumores, interim ab exuberante humore in partem impacto, constant: interim quod illi ipsi humores præter naturam aut calidi sint, aut frigidi. Iam uero corpora quoque nimia humiditate impleta, uacuatione curantur: præter naturam sicca, humiditate admoda. Sic quod dolet a frigore, calfactum: quod ab immoderato æstu, refrigeratum. Iam etiam omnia medicamenta calfaciendo, aut refrigerando, aut siccando, aut humectando munus suum obire ostensum est: quod hæc primæ sint qualitates actiue, corporumque immutatrices: uti declarauimus in libro de elementis secundum HIPPOCRATEM. Quas sequuntur qualitates, quæ in gustu insunt, quarum sunt nomina, astrictio, austeritas, acerbitas, amaror, falsedo, acor, acetositas, dulcedo, & pinguedo. Et colorum quæ accidunt in albedine, nigredine, rubore, & id genus alijs. Item quæ tactui, in duritie, & mollitie: in friabilitate, & lentore. Olfactui

A calido, frigido, humido, & sicco, & dolor & curatio.

Qualitates quoque sensuum

D iij   qualitates

qualitates totidem sunt, quot gustui. uerum peculiaria uocabula non sunt sortitæ. Nam odorum in fragrantia & fœtore differentia, recte sane differentia existimabitur, diciturq; multas formas sequi. Habes ergo huius sermonis capita. Quorum pars in libro de elementis secundum HIPPOCRATEM explanata est, pars in tractatu de simplicibus medicamentis. Vulgus uero in discendis demonstrationibus studiū ponere detrectat; quæ non cognouit, his re clamat statim. Cōtra studiosi, & ueritatis amantes, omnē in percipiendis demonstrationibus industriā ponunt; non facile uero oblatrant.

Reprehendit eosq; hominem esse sanguinem tārū uolūt, aut bilē, aut pituitam.

CAeterum mea quidem opinione, qui hominem sanguinē, & nullam aliam rem esse cēset, is deberet demonstrare eum non mutare formam, aut omnimodum fieri, aut saltē aliquod anni tempus, aut hominis ætatē ostendere: quæ sanguis solus appareat esse in homine. Verisimile nāq; est, esse aliquod certē tempus, quo id unum in eo esse appareat. Hæc à me dicuntur etiam in eum, qui pituitam esse hominem, & qui bilem ait.

¶ Etiam hic in illos disputat, qui unum esse hominem ferunt: quod a principio sibi propositum esse professus est. Inter quos primū reprehēdit hos, qui sanguinē aiunt eū esse. Potissimū ualenteis, inquit, homines sanguinē in corpore solū citra aut pituitā, aut bilē (siquidem natura sit sanguis solus in corpore) cōtinere oportebat. Deinde si uel cōcedamus colligi interdum in corpore bilem, & pituitam: ætatē certe unam aliquā, aut anni inueniri tempus, cum solus sine alijs humoribus insit

insit in corpore sanguis. Eodē modo cōfutat eos, qui bilem uel pituitam uolunt hominem esse, hoc est, naturā id solum esse : arbitantes autē in hoc & primam generationem ex hoc humore factam esse.

QUæ uerò hominem ego esse dixero, ea & pro lege & natura, ætate tam iuuenili quā senili, tum tempore tam calido quā frigido æquē inesse illi demonstrabo. Atque signa etiam afferam, & necessitates adducam, propter quas quodque augetur marcescitque in corpore.

¶ Recipit omni se tempore elementa, quæ ipse ponit, in corpore contineri ostensurum, pro ætatibus & temporibus incrementum & marcescentiam, id est, imminutionem habentia. Pro lege igitur est, quod homines putant & arbitrantur, quam loquēdi rationem ueteres Græci usurpare consueuerunt. Sic pro natura, hoc est, pro ipsa rerum ueritate.

Marcor.

Pro lege.

Pro natura.

Primum itaque necessum est generationem eius non processisse ab uno. Quoniam enim pacto, quod unum est, generare aliud posset, nisi quid admisceatur?

¶ Atqui HIPPOCRATES semper clarissime apparētia sequitur, quocirca nūc dicit : nihil ab uno generari, nisi aliud accedat externum, quod temperamenti symmetria cum eo cōueniat. Quidam uero Philosophi, qui Physici appellatur, placitum, nescio quo pacto, nouum & absurdum scire sustinuerunt, quod naturalē speculationē uniuersam euertit. Nam qui unum dicit esse uniuersum, oratione ista omnem

Nihil ab uno gnat.

omnē tollit generationē. Si nāq; unū est quod natū est, non erat ante, ut neq; paulo post erit. Neq; enim Thales, neq; Melissus, neq; Heracleitus aut ante erant, aut nunc sunt. Recte ergo hos uiros nō fuisse dicas; an uero fuerūt, annosq; non paucos quisq; eorum uixit: quo autem tempore uiuerent, non erant: an quod essent illo tempore illi, admitteremus: eos uero qui erāt nō esse dicimus, cum essent: Atqui si esse eos fatearis, fateberis quoque natos fuisse. Age uero platanus, & lapis, leoq; nonne olim generationē habebant & interitum?

Generatio. Quod si est eius, quod prius non erat, generatio: non potuit ea ex quadam subiecta substantia non esse generata: quam nō posse sua sponte solam quicquam generare uidemus. Plantarum quidem semina, ut queant aliquid generare, externum postulant humorem, ac calorem moderatum. Quod si ad generandum esset semen natum citra ullam externam opem, non differret generationē ne in paucos quidem dies, quin euestigio expullaret. Imo uero pleraq; semina, non iam menses, sed annos etiā haud raro commorari cernis. Nō enim ex seipsis tantum obtinent, ut generent, cæterum externum desyderant auxilium: quod non haftenus suo munere defungitur, si solum simpliciter attingat: sed cum tangentis uires in id, quod tangitur, permeant totum. Iam si in foetibus alterari prorsus semen in arboribus, herbis & cunctis plantis uidetur: multo apertius in animantibus perspicitur, nihil ex masculino solo, aut foemella, si absit coitus, posse quicq; generari.

Quae miscetur in generatione, debet quaedam habere naturae conuenientiam.

TVM nec quae miscentur, generant: nisi sint eiusdem generis, eandemq; habeant facultatem, neq; similia nobis efficiantur.

¶ Non tantum ex uno nihil generari dicit posse, sed ne

ne e duobus quidem, nisi cognata sint, hoc est, substantia
sint coniuncta, quæ miscentur. Quod plane in anima-
lium diuersarum naturarum genitura cernitur. Verbi
gratia, in equis & asinis, uulpibus & canibus. Genera-
tur ex horum coitu mixtum uidelicet ex ambobus ani-
mal. Quorū uero natura a se mutuo magno distat in-
teruallo, licet coeant aliquando, non tamen generare
quicquā possunt. Quod porro ad finem est huius clau-
sulæ adiectum: Neq; similia nobis efficiantur, huius li-
bri interpretēs quasi aperitū præterierūt, cū sit obscu-
rum, aut incongrue a scriptore præcedētib; coapta-
tum, aut a librarijs prauē descriptum. Sed quod mihi
significare uidetur uelle, id est: Si etiam animal quod
cum eo, qui cum coit, in genere nō cōueniat, quādam
eis tamen naturæ dicit cōmunionem esse; neq; similia
nobis efficiantur, hoc est, si uel genitura ex hoc coitu
fiat, animal ijs, quæ se generarunt, simile non efficitur.
Potuit etiam hæc clausula non ita fuisse scripta: Neq;
similia nobis efficiantur.

Nec; simi-
lia nobis
efficiantur

Rursus nisi calidum frigido, & siccū humi-
do, modo & æqualitate respondeat, sed al-
teri alterum longè præstabit, & ualentius infir-
miori, nulla poterit genitura fieri.

¶ Superius dixit nullius posse naturalem generationē
effici, nisi sint coeuntia eiusdē generis. at uero nec ho-
rum coitus genere inter se cōuenientium generat ne-
cessario. Hanc autem disputationē integre in Apho-
rismis expediuit, ubi ait. Quæcunq; frigidos habent &
spissos uteros, non concipiunt. Et quæcunq; præhumi-
dos habent uteros, non concipiunt. nam extinguitur
semen. Et quicunq; sicciore; calidioresq; . nam alimēti
E difficultate

Quibus de
causis steri-
les fiāt mu-
lieres.

», difficultate corrūpitur semen. At quæcunq; ex utrisq;
 » mediocrē habent temperaturā, hæc fœcundæ sunt. His
 uerbis docet quibus de causis steriles fiunt mulieres.
 Ostendit etiam id quod huic est annexum; de quo cū
 nos alias, tum alij ante nos frequenter scripserunt. Pla
 to etiam meminit, non mediocrem artem esse dicens,
 qua uiros & fœminas temperamento inter se conue
 nienteis coniungere scias. Nam de uteri temperamen
 tis quæ dixit, hæc æque de seminis temperamento in
 telligi debent: utpote quod nunc iusto est humidius,
 aut frigidius; nunc siccus, uel feruentius. Est autem
 utero sicciori familiare humidius semē, humidiori sic
 cius; æque ut calidiori frigidius, frigidiori calidius.
 Sed de his plenius in libro de ratione puerorum pro
 creandorum tractamus. In præsentiarum satis sit didici
 cisse, nihil generari ex uno posse; adeo ne e duobus
 quidem, aut pluribus coeuntibus cum fiat, nisi mutua in
 ter ipsa familiaritas sit, & temperamētorum aliqua ex
 coeuntibus tēperata mediocritas, potest hoc generari.

Cui utero
 quod cōue
 nit semen.

PRoinde qui uerisimile est, aliquid ab uno ge
 nerari, cum nec à pluribus generantur, nisi
 mutuo temperamento conueniant.

¶ Alia quæ hic agit, ex superioribus patent. Oportet
 uero nomen quod hic usurpat temperamenti, quod κρῆ
 σις appellat nomine, memoria tenere; quod omnium,
 quorum memoria ad nos peruenit, primus HIPPO
 CRATIS commisceri elementa docuit; ut paulo ante
 uisum est. Atq; hæc res illi non conuenit cum Empe
 docle, qui non alijs atq; HIPPOCRATES ex elemen
 tis ait nos esse natos, & corpora alia omnia, quæ super
 terram sunt; non commixtis tamen inter sese, sed per
 paruas partis cōpactis, & sese tangentibus. Sed quod
 hæc

Hippocra
 tes primus
 elemēta di
 xit cōmisce
 ri.
 Elementa
 quæ posuit
 Empedo
 cles.

hæc sententia iisdem argumentis conuincatur, ac illa, quæ ex insensilibus & impatilibus primis corporibus sensibile generant corpus, in cõmentarijs de elementis secundum HIPPOCRATEM ostẽdimus. Quo loco omnia prope dixerim naturalia placita, quæ de primis elementis extiterunt, attigimus.

Cum igitur natura eiusmodi sit, cū omnium reliquarū rerū, tū etiā hominis, necesse est hominē nō una re cōstare, sed unūquodq; eorū, quæ ad generationē quicquā faciūt, talē uim in corpore possidere, qualem contribuit.

¶ Docuit nuper HIPPOCRATES, nisi calidum frigidum, & siccum humido modice admisceatur, generabilium corporum generationem fieri non posse. Nunc uero docet, uel omnibus corporibus quæ generantur & intereunt, nedum hominibus ex iisdem generationē suppeditare: Et quia ex calido & frigido, siccoq; & humido producta cūcta sunt, iccirco hæc omniū esse communia elementa. Iam humanæ naturæ peculiaris elementa sunt sanguis, pituita, bilis tum flaua, tum atra, quæ tamen ei non recte priuata esse dixeris, cū omnibus sint communia sanguine præditis animalibus. Clarum autem est istorum etiā unūquodq; ex primis his quatuor generatū esse: quæ qualitatū appellatione, humidum, siccum, frigidum, & calidum uocamus. Propria horum substantiæ nomina sunt, ignis, uel aqua, uel aer, uel terra. Nam elementa a qualitatibus simplicibus & immixtis nomina esse mutuata, id latet neminē: cū extrema caliditas in igni insit, sicut in aere humiditas, frigiditas in aqua, summa in terra siccitas una cū cōstrictione & frigore. Qua igitur causa adducti quidam

humidum,

E ij

humidum,

Nō solum homo, sed omnia etiā reliqua ex quatuor elementis cōstāt.

Hominis & omniū animalium sanguine præditorū peculiaris elementa sunt sanguis, pituita, & utraq; bilis.

Nō quæ in corpore nostro apparet calida, frigida, sicca, & humida, communia sunt omnium elementa, sed supra illa, ignis, aer, aqua, & terra.

humidum, siccum, frigidum, & calidum ab HIPPOCRATE existimantur elementa constitui, ut quæ in homine esse animadvertuntur; ignem autem, aquam, aerem, & terram non recipi, eo quod in hominis corpore nihil uideamus horum: non intelligentes, quod quæ apparent in corpore calida, frigida, sicca, & humida corporis, sunt oculis subiecti uisibilia elementa: quæ quis esse communia corporum omnium elementa dicat? nemo sane uel infantissimus. posteaquam dixit HIPPOCRATES: Cum eiusmodi igitur sit cum omnium reliquorum, tum hominis natura, qui potest de istis, quæ in hominis corpore apparent, calidis, frigidis, siccis, & humidis illud nunc agere existimari? imo de quatuor elementis, quæ summas habent, & immixtas qualitates, ex quibus inter se mutuo temperatis omnia fiunt corpora, quæ intra hos terminos sunt, per excellentiam, non proprie calida, frigida, sicca, & humida appellata. Enimvero si quæ iam commixta sunt, statuemus elementa: quæ summas qualitates obtinent, e quibus dicemus esse, me præterit. Dilucidius etiam in proxima clausula suam mentem aperit, ad quam nunc transeo.

Homine facto functo, singula elementa se ad suam naturam recipiunt.

Rursus cum hominis corpus moritur, singula ad suam naturam discedunt, humidum ad humidum, siccum ad siccum, calidum ad calidum, frigidum ad frigidum.

¶ Homine de uita decedente secerni inquit, ac recipere se ad suam naturam singula elementa prædicta: quæ calidum nominabat, & frigidum, siccumque, & humidum: nusquam dicens, sanguinem ad mundi sanguinem, pituitam ad pituitam, bilem ad bilem, arteriam ad arteriam, carnem ad carnem, uenam ad uenam, neruum ad neruum discedere.

discedere. uerum quod in his est singulis calidum, frigidum, humidum, & siccum ad communia omnium elementa se conferre. Nam & neruus quidem ex calido, frigidus, sicco, & humido, nempe elementorum constat: non autem ex alio neruo. Sic nec uena ex alia uena. Et enim per se tota misceri hæc, carnem, uenam, os, arteriam, & cæteras partes mente consequi nequeas. Sed est eius sententia (si quam paulo ante dictorum memoriam habemus) inter se omni ex parte temperari calidum, frigidum, humidum, & siccum. Proinde quæ clare oculis sunt obiectæ in hominis corpore calidæ, frigidæ, siccæ, & humidæ partes, elementa non sunt humanæ naturæ: sed illa, ex quibus hæc conflatae sunt & genitæ, aqua nimirum, ignis, aer, & terra: de quibus in libro de elementis secundum HIPPOCRATEM factis multa uerba fecimus.

NEmpe talis est tum animantium, tum cæterarum omnium rerum natura.

¶ Eiusmodi inquit, est non hominis solum, uerum etiam omnium aliorum natura, ex calido scilicet, frigido, sicco, & humido simplicium & extremorum temperata. Quæ enim in medio sunt omnia, ex his suum temperamentum consequuta sunt. Nonne ergo ab omni est ratione alienum dicere, ex medio ea quæ in medio sunt, temperari: quod isti non se assequuntur dicere, qui ex his quæ in corpore conspiciuntur humidis, siccis, calidis, & frigidis nostram naturam contendunt constitui. Iam multo absurdius erit, si & aliorum quoque cunctorum animalium, & stirpium naturam esse ex his affirmabimus. HIPPOCRATE sane hic aperte ait, etiam omnibus alijs esse huiusmodi naturam, isti uero quid dicent, non reperio. Nam si coniectum in terram semen fici pro-

E iij cera

Ficus ex quatuor elementis constat.

Omnes fructus ex quatuor elementis sunt.

cera forte arbor fiat : infans est, non ex terra & aqua, sed aliunde eam dicere hanc naturam inuenisse. At enim terra sua natura extreme frigida est : multum autem habet caloris, ficus, quæ eam conseruat, quominus, cum per atroces brumas refrigeratur, demoriatur. Constat ergo aquam tantum, & terram fici corpus iam constituisse : quin igneæ etiam naturæ non est expers. Nec iam hoc obscurum est, quod & naturæ aeræ sit particeps, quâdo lignum eius manifeste non solum terra est, sed aqua leuius. Constat ergo ex illis quatuor ficus. Quod si hæc, & eius certe fructus. Sic ite fructus uniuersi. Sunt porro triticum, hordeum, fabæ, & reliqua leguminum semina, fructuum partes, atque iccirco ex quatuor illis conflata, terra, igni, aqua, & aere. Quia uero ex fructuum & plantarum esu, qui in nobis sunt, humores proueniunt, profecto etiam hi primum principium habebunt generationis aquam, terram, aerem, & ignem. Sed ut dixi, satis hæc in libro de elementis secundum HIPPOCRATEM sunt demonstrata : itaque ad aliam clausulam descendamus.

OMnia similiter generantur, si militerque intereunt omnia.

¶ Ne si diuina et quidem quisquam non defuturos, qui se non recte assequuturi sint, toties eadem sententiam pronunciet, uti nunc fecit HIPPOCRATES : omnia dicens, nedum hominem similiter & nasci & interire : ex quatuor, ut est declaratum, elementis, & non ex corporis partibus calidis, uel frigidis, uel siccis, uel humidis. At adeo quidam ad Græcam orationem stupent, ut quod in corpore humano calidum, frigidum, siccum, & humidum a sensu cognoscitur, omnium putent generationis esse communia elementa.

Ex

EX his enim, quæ præ diximus, omnibus eorum natura constat, definitq; ut prædictum est, in idipsum : & unde est conflatum, illuc quoque sese recipit unumquodque.

¶ Cōstat in suo placito, omnium naturam ex quatuor, quorum meminimus, constitui, in eaq; desinere cōfirmans. Vnde enim unaquæq; inquit, res constat, eodem etiam refert se, in communia nimirum Mundi elementa, terram, aquam, aerem, & ignem. Proinde nihil minus quam HIPPOCRATIS sensum, & quod primo est dictum, assequuntur. Neq; enim prorsus aerem dico esse hominem, neq; aquam, aut ignem, aut terram, qui illud pro nulla ex parte capiunt. Liquet enim hoc dicere HIPPOCRATEM nolle, communia elementa nulla ex parte in corpore humano esse, sed reprehendere istos, qui unum de illis solum asserunt.

Corpus autem humanum continet sanguinem, pituitam, & bilem duplicem, tam flavam quam amarā. Et hæc illi sunt natura corporis. & propter hæc ægrotat & ualet.

¶ Expedito de cōmuni elementis sermone, his uerbis ad corporum sanguine præditorum, in quibus est homo, elementa oratione cōuertit. Nā ex sanguine, pituita, & duplici bili, flava & atra primā oriri nostrā generationē uult, & nostræ uitæ totū cursum ex his suppetere, hæc deniq; uniuersam hominis naturā esse. Nam humores cōtinentur in solidis partibus. Ipsæ autē solidæ in fœtus prima formatione ex his generantur. Omnes enim partes ex mēstruo sanguine, nō illo quidem sincero, sed duplicis participe bilis & pituitæ, factæ sunt:

De peculiaribus elementis animalium corpore prædicerem.

Solidæ corporis partes ex mēstruo sanguine generantur.

sunt: id quod nō lōgo post interuallo docebit: Insu-
per ex his etiā sanitatē nobis, dolorē, & morbos cōtin-
gere, quo hæc fiunt modo, sequenti clausula docet.

V Alet quidem præcipuè, cū ea inter se fa-
cultatem & copiam mediocriter habeant
temperatas, & potissimum si permixta sint.

Duplex ele-
mētōrū in-
stitutio a-
pud eos qui
rationē se-
quuntur.

Symme-
tria duplex

In sanitate
absoluta re-
quiritur hu-
morū com-
mixtio.

¶ Omnium Medicorum pariter & Philosophorum,
qui plane rationi insistant, cōsensu, sanitatem efficit ele-
mentorum symmetria. Cæterum cum sit duplex in ge-
nere apud sectas ratione nitentes institutio elemēto-
rum: altera appositione, & primorum corporū com-
plexu generationem compositorum fieri: altera, tem-
peratura decernit. Prima itaq; symmetriam, pororum
cōstitutione metitur: altera ratione bonæ elemento-
rum temperie nos degere salubriter statuit, cuius est
sententiæ princeps HIPPOCRATES. Atqui cū du-
plex, symmetria sit, hæc q; in facultate eorū quæ miscē-
tur, illa in quantitate consistat essentiæ: utraq; attigit
HIPPOCRATES, dixit enim, & facultate, & copia.
Quod in exitu clausulæ dictum est (& potissimum si
permixta sint) absolutam illorū omni ex parte mixtu-
ram declarat. Nam ad corporis statū undequaq; incul-
patissimum, nō modo quatuor commoderatio elemen-
torum, uerum etiā eorum inter se mixtura requiritur
absolutissima. In tēperamētis uero corporis culpationi-
bus, est cū in aliqua parte nō æque, aut similiter, aut
inter se prorsus commisceantur humores, sed ubi haud
dum actionis est illustris offensio, est illa quidē culpanda
sanitas, nondum morbus tamen.

Contrā laborat, cū eorum quicquam fue-
rit amplius minúsue iusto, aut in corpore
secretum

secretū fuerit, neq; cum omnibus confusum.

¶ Ut in sanitate exactā symmetriā in quantitate & facultate, mixturaq; per tota collocabat, Ita in morbo cōtraria horum ponit, atq; minus scilicet aut amplius ad quantitatem substantiæ & facultatem retulit. & cū omnibus non esse cōfusum, ad intemperiem, aut temperamenti inæqualitatem, aut quocūq; nomine appelles.

Necessesse est enim, cū horum quicquam separatum sit, & per se stet, nō solū ex quo excessit, locum morbo affici: sed etiā illum, ubi iā constiterit & influxerit, nimium affluentem, dolorem & laborem parere.

¶ Vbi quispiam de quatuor humoribus solus aliqua in parte restiterit ab alijs semotus, neq; sit cum illis per totos totus cōmixtus, dolet animal: utraq; iam parte, & unde decessit, & ad quā se cōtulit, intemperiei obnoxia. Id quod humoribus ualidarū uiriū potissimū usu uenit. Hi enim non quātitate tantū parti, in quā inuaserūt, graueis sunt, sed & qualitate dolorē excitant, dum magnopere aut calfaciunt, aut refrigerant.

Etenim ubi horū quicquam de corpore effluit ultra supernatās, dolorē adfert uacuatio.

¶ Pro abundante intellige nūc dictū supernatans, aut si ^{Supernatās} mauis, id quod nō est cū cæteris omnibus cōmixtū, supernatans, pura appellatū. Vtrūq; enim est probabile.

Sin autē intrò uacuet, aut locum mutet, aut se se ab alijs secer nat, duplicem sanè necessario
F præbebit

præbebit dolorē, ut dictū est: nēpe unde absces-
serit, ac ubi exuperat.

¶ Hoc esse prædictum, ipse suis his uerbis declarat. nā
uerbis, non facultate, ab hac nunc recitata distat illa nu-
perrime ab eo scripta oratio, ubi ait. Neesse est enim
cū horū quicquam separatum sit, & per se stet, nō solū,
ex quo excessit, locū morbo affici: sed etiā ubi iam
constiterit & influxerit, nimium affluentem, dolorem
& laborem parere. Rursus cum dicit. Quæ uero ho-
minem ego esse dixerō, ea demonstrabo semper inesse
pro lege & natura. Pro lege ait, hominum uolens opi-
nionē, quæ ijs est de his, significare. Pro natura, ipsam
rerum ueritatem. Quare sequētia uerba attendamus,
quo uideamus: num id quod receperat ab initio libri,
nunc præstet.

Dico autem sanguinem esse, pituitam, & bilē
tam flauam quā atram. Atque horū no-
mina primū quidem ex lege distincta esse cō-
firmo, & nulli eorum idem nomē inditum esse.
Deinde naturaliter formas discrepare, mini-
mēque pituitam similem esse sanguini, aut sangui-
nem bili, aut bilem pituitæ. Quoniam enim pa-
cto inter se possent similia esse, cū neque ad ui-
sum colore, neque ad tactum esse similia cogno-
scātur: neque enim æquē calida, frigida, sicca, &
humida sunt.

¶ Cum aperta est eius omnis oratio, tum quod institus
erat, demonstrat. Nam hic quatuor humores in cor-
pore inesse inter sese diuersos ostendit. Sub hæc, natu-
raliter omnes hos esse quatuor, non eorum unū. Ve-
rum

tum in sermone nunc proposito nobis differre humores mutuo, colore, constitutione, calore, & frigiditate dicit. Et sane sic hæc se habere uidentur. Fortassis autem offendit quosdã, cū humidĩ sint humores omneis, siccitate distare ab humore humorẽ. Qui eadem opera negent oportet, nec humiditate eos differre, si quĩdem humidiorẽ alium alio esse fatemur: quod certe omnibus humoribus acciderẽ uidemus. Etenim flaua bilis sæpius euadit admodum humida: & est eius tum non flauus, sed color pallidus. Haud raro crassa fit, & uitellis ouorum adsimilis. Vnde & nomen, ut Vitellina appelletur, apud non nullos inuenit. At atrabilis, pallida & flaua semper est crassior. Immo illa seipsa multis modis est uel crassior, uel fluidior. Eadem sanguinis ratio est: qui eatenus interim est humidus, ut fluat: interim abunde crassus. Pituita eandem causam esse, ac prædictis humoribus uideas. Variatur enim in crassitudine & tenuitate, atq; nunc aquea est, nunc crassa, ut puris imaginem referat. Habent hoc humores, ut quæ reuera elementa non sint, sicut aqua, terra, aer, & ignis. Nam istorum quilibet ex quatuor his, alio in alio eorum præpollente, oriundus est: ut iam sæpe audiuitis.

ERgo quando tantum inter se, & forma, & facultate differunt, necesse est ea nõ esse unũ, nisi certè ignis & aqua unum sunt.

¶ Erat illorum quidem absurda sententia, qui unũ esse crederent hominẽ: uidetur tamẽ in eã HIPPOCRATES cõsulto disputare. Erãt etenim fortassis eius memoria uiri clari, qui istud placitũ sustinebãt. Nã quando quidẽ ueterũ plurima scripta desiderãtur, multo est probabilius, placita literis nõ mãdata itercidisse, idq; adeo

F ij cum

Socrates, Pythagoras, Contus nullo scripserunt libros. Platónis multa placita sunt literis non mandata.

cum sint, qui nulla reliquerint scripta, ut Socrates & Pythagoras; & ex illustribus nostræ memoriæ Medicis Contus. Quo magis multos, dum superstites essent, illustres fuisse adducor, quorū cum interitu, una præceptorum existimatio perdita sit. Cumq; Plato tot reliquerit libros, attamen præter literis prodita, alia esse eius scita autumant eius discipuli, quæ non retulit in scripta. Vt autem discipulis placita esse literis non testata affirmantibus fidem habemus: ita fuisse, qui unā terram omnium esse cōmune elementum, hominis autem bilem, uel pituitam dicerent, HIPPOCRATICRE dimus. Equidem quosdam hac quoq; tempestate alia scribentes noui, quorum lucubrationes, partim una cū scriptoribus iam interierunt, partim nō multo post cū ijs interibunt. De qua natione ille est, qui terram ait omnium matrem, omnium esse & nutricem, originem & elementum. Atq; hanc etiam Cœlum genuisse (ut ait Hesiodus) & quæ in ea degūt animalia. Et ex Archigenis affectis homo minime malus inductus erat, neq; in inspirationibus in corpus ingredi aerem, neq; egredi in expirationibus. Alius præterea elementalem humorem uolebat pituitam esse. Itaq; desinamus illorum nomina inuestigare, qui inepta ista decreta primi tulerunt. Nam quod Thales elementum solā aquā statuit esse, ex ipsius libris commonstrare nō ualemus, at de hoc tamen nemo ambigit.

Hesiodus in Theogonia terram ait omnium matrē esse.

Quod ea omnia unum nō sint, sed suam habeat unūquodq; peculiarem & facultatē, & naturā, uel hac re tibi maximè constare possit. Si enim cui homini medicamentum exhibeas, quod pituitam ducit, euometur pituita tibi. Sin medicamentum offeras, quod bilem agit,

agit, uomet tibi bilem. Pari modo bilem purgat atram, si potionem des, quod mouet atram bilem. Quod si is aliqua corporis parte uulnus accipiat, illa ei sanguinabit. Atque hæc tibi faciet omnia semper, tam interdiu quam noctu, hyeme & æstate, dum in se homo attrahere spiritum, & uicissim dimittere ualeat: dum aliquo priuetur cognatorum: Atqui cognata sunt quæ diximus, quæ qui esse cognata infirmabit: primum clarè apparet, hominē dum uiuit, ea omnia in se semper habere. Deinde uerò natū esse ex homine, præterea nutritum in homine eadē omnia habente, quæ ego dico atque demonstro.

¶ Superius aperte simul & uere hominem omnia in se continere, biles, pituitam, & sanguinem ostendit. Nunc non illud tantum, sed etiam ita esse natura comparatum declarat: non ut aliqui dicunt, unum de illis. Omnino alia placita eorum qui humorem unum naturaliter in corpore esse contendunt, facile conuelli possunt. Illorum uero sententiā, qui sanguinem esse uolunt, non est repudianda: sed ut conuincatur, magnæ est contentiōnis. Sed tempus est, ut de his agere instituamus, in initiumque a uerbis eius superius factis, faciamus. Dicit autem sic.

CAeterum mea quidem opinione, qui hominem sanguinē, & nullam aliā rem esse censeat, is deberet demonstrare eum non mutare formam, aut omnimodum fieri, aut saltē aliquod anni tempus, aut hominis ætatē ostendere: qua

F iij sanguis

sanguis solus appareat esse in homine. Verisimile nāq; est, esse aliquod certè tempus, quo id unum in eo esse appareat.

¶ Quod si huic disputationi id quod nunc demonstrat adiungas, dogma HIPPOCRATIS omnibus suis numeris absolueris, qui hic ostendit nullum anni esse tempus nec ætatem, qua aliorum humorum expertè possis hominem demonstrare. Immo etiam per purgationes. Si nāq; medicamentum cui, quod aut bilem, aut pituitam ducit, exhibeas; id cui ciendo est, uacuare cerne; id quod perpetuo omneis contineri humores in corpore signo est. Huic argumento intercedunt quidam, nō concedentes medicamentum purgans ex corpore familiarem humorem trahere, sed in quam comparatum est, cōvertere formam. Hos uero falli, peculiari commentario nos, quem de purgantium facultate medicamentorum inscripsimus, planum fecimus: Sed nō committā, quin hoc loco exēpli gratiā unū ex dictis in eo libro referā. In ipsis artis operibus sæpenumero cōspexistis detectos, qui, quod uacuatur, a purgātibus medicamētis trahi nō admittūt. Nā quia qua illa intercūte quā uocāt Asciten, laborāt, aquā ducente accepto medicamēto, uacuatur aquosæ humiditatis nō parua copia, subsidetq; his uētris tumor. Quibus si medicamētum flauā aut atram bilem mouēs exhibeas, cum paucum sane humorem uacuet, tum uētris eis moles tantū abest ut resideat, ut intumescat etiam amplius. E diuerso euenire morbo Regio propter obstructionem iocinoris affectis, uidistis, apertō enim ante uiscere medicamētis ea uī præditis, si medicamētum deinde, quod bilī ciendæ est detur, plurimum superflui humoris uacuratur, & laborans e uestigio ab affectu uindicatur. His proportionē scitis respondere, quos pituita, aut
atra

atra bilis sollicitat. Plurimum siquidem molesti uacua-
tur humoris, laborantes autē maximū commodum per-
cipiunt. Quare si trahuntur ex his qui purgantur, talia :
medicamēta uero omni ætate & tempore purgāt, sem-
per sunt in hominis corpore quatuor humores. Par-
erat enim, ut est ante dictum, unum certe anni tempus,
aut ætatis hominis habēs sanguinem solum ostēdere :
modo esse uerum eorum placitum ponatur, qui san-
guinem solum humanam esse naturam astruunt, hoc
perinde est, ac ex sanguine solo fictas omneis esse
eius partes, soloq; sanguine semper ali. Sanguis iam *Sanguis bifa-*
cum bifariam dicatur : tum hic, quem in uenarum *riā accipit.*
sectione & uulneribus euacuari uidemus, utriusq; bis-
lis & pituitæ, ut docuimus, participem : tum purus il-
le & integer, alijs humoribus non confusus. Ex san-
guine secundum priorem significationem formari
foetum fortasse uerum fit : ex sanguine secundum se-
cundam, non item. Nunquam enim solus ille in præ-
gnantibus est. Quid autem sermoni fortasse adiece-
rim, non esse obscurum uobis arbitror. In commen-
tarijs enim de semine, corporis pleraq; partes ex se-
mine apertum est fieri, cum solæ carneæ ex sanguine
formantur. At quatenus seminis parua est in uterum
deiecta moles, nutrit autem istud & auget sanguis, ha-
ctenus corporis partes prope omneis ex sanguine fin-
gi dixeris, pro eo uero quod ex sanguine semen suam
generationem consequutum est, qui ex sanguine foe-
tū generari dixerit, rem ipsam dicere uidebitur, at non
ex mero quidem sanguine, & aliorū experte humorū,
sed ex eo, qui secundum excellētiā nomen est sortitus.
Habes omnē præsentis orationis sententiā : cognosce
iam singula in ea dicta. Primum faciendum mihi est, ut
commune non tantum Medicorum, sed omnium etiam
Græcorum institutum aperiā, qui bilem sine adiuncto, *Bilis.*
cum

cum pallidam significare, aut flavam uolunt, nominant. Atque quod hæc ambo nomina in una humoris specie usurpantur humiditate & siccitate differentis, dudum diximus. Reliquas quasuis biles non sine appendice proferunt, æruginosam appellantes, aut atram, uel rubram, uel porraceam. Ad hæc, alterum est in loco, quæ nunc in manibus habemus, interpretandum: cum ait. Dum in se spiritum attrahere, & uicissim dimittere ualeat. Palam enim est, uelle eum inspirationem trahentibus respiratorijs instrumentis externum aerem administrari, & dimittentibus, expirationem. Super est tertium, cum ait: Dum aliquo priuetur cognatorum. Vult enim non modo, ubi sanguine priuatur, uerum etiam ubi uel pituita, uel bili, tam flaua quam atra, mortem adferri animanti.

Qui autem unum esse hominem putant, hi mihi propterea in hanc opinionem uenire uidentur, quod ex istis qui epotis medicamentis in immodicis purgationibus animam egerint, hos bilem, illos pituitam euomere conspicati, putauerunt hominem eorum singuli illud esse, quod per purgamenta morientem reijcere conspexissent. Eadem nituntur ratione, qui hominem dicunt esse sanguinem, quoniam cruorem, qui sibi ob oculos ex iugulatis hominibus manans ponitur, animam esse hominis putant. Hæc sunt, quibus omnes isti utuntur in suis disputationibus, argumenta.

¶ Qui dicunt, inquit, quod unum sit homo: perinde quasi multi dicerent, non unus. Quibus igitur sunt adducti

adducti argumentis, qui ex quatuor humoribus unum aliquem generādo homini putarunt sufficere, ipse cōmemorat HIPPOCRATES, quæ apud nos, ut ait, leuia sunt, illis ea probantur. Nam in immodicis purgationibus alium alio alio atq; alio prorsus euacuato humore mori uidentes, unum humorē illum hominis esse naturam putauerunt.

TAmetsi primūm quidē in immodicis purgationibus nullus dū mortuus est quisquā, cui fuit solabilis purgata. Sed sumpto medicamento quod bili mouendæ est, primūm bilem, mox pituitam, inde atram bilem & quidem per uim, tum demū sanguinē etiā euomunt purum.

¶ Hic iterum consuetudinem Græcorum commemorat, bilem sæpe appellantiū sine adiuncto, flauam : atrā uero, sine adiuncto nunq̄. Totius uero huius sententia orationis aperta est : mori dicit uno tantum expurgato humore neminem. semper enim una alios cum illo humores effundi.

EAdem accidunt his, qui sumūt potiones pituitam mouentes. Primūm enim pituitam, deinde bilem flauam, postea atrā, postremò sanguinem purum euomunt, deinde moriuntur.

¶ Euacuatum humorem, qui medicamento purgati familiaris est, mox cōsequitur primus, q̄ uacuatur præter alios facillime. Sub hunc, qui in hoc genere secundum ordinem est sortitus. Deinde omnium nouissimus sanguis : pro eo quod familiarissimus naturæ humor est, de quo istud quidem libere dixerim, si solus quidē non est hominis natura, omnium certe aliorum est familiarissimus.

G Nam

NAm medicamētum, cū corpus intrarit, primò id quod sibi omniū maximè ex ijs quæ in corpore insunt, natura cognatū est, agit: inde reliqua trahit & purgat, quemadmodum stirpes & semina, ubi sint terrā ingressa, id quod in terra inest, suæ naturæ accommodatum, singula attrahunt, acidum, dulce, amarum, falsum, & omnimodum. Imprimis igitur ex eo plurimum, quod sibi naturali propinquitate maximè coniunctum est, alliciunt. tum cætera deinceps attrahunt. Haud secus medicamenta faciunt in corpore. Etenim quæcunq; bilem ducunt, primū meracissimam bilem purgant, deinde mixtam. Pituitæ item medicamenta, primū meracissimam pituitam cient, postea mixtā. Et iuglatis sanguis fluit primò quidem feruentissimus, atq; rubidissimus, mox fluit pituitosior ac biliosior.

Plātæ ad se trahunt, quod suæ naturæ familiarissimum est.

¶ Clara hæc sunt HIPPOCRATIS uerba, testimonia superioris orationis scribentis, ubi dixit. Medicamētū postq̄ in corpus assumptum sit, primū trahere humorē sibi familiarem, deinde etiam alios. Nec prætereūdæ nobis plantæ sunt, quas ait itidem ad se trahere, unam quæq; id quod naturæ suæ est amicū, cōtinere nāq; in se terram, acidum, dulce, amarū, falsum, & omnimodum. Quemadmodum etiam hominem: acidum, atrā bilem: amarum, flauam: dulce, sanguinem: falsum, pituitā. est enim eiusmodi quædā pituita: ut dulcis alia, & alia acida. tametsi alia est, quæ nullā habet insignē qualitatem, Ideoq; adiecisse mihi ad exitum orationis uidetur,

videtur, & omnimodū. Non modo pituitæ tantum dif- Omnimodum.
ferentiarum numerum uideas, sed & cæterorum hu-
morum. Nam ut acidum, dulce, amarum, & falsum, ita
acerbū, austerum, acre, & pingue humoræ species sunt,
& in animalibus, & plātis; atq; eadē ratione in terra.

Hyme increfcit in homine pituita: quòd Pituita cre-
fcit hyeme.
hæc præcipuè, ex ijs quæ in corpore in-
sunt, huic tēpori cōueniat: frigidiffima enim est.
Huic rei, fcilicet pituitam eſſe frigidiffimam, eſt
argumēto: ſi pituitam, bilem, & ſanguinem tã-
gere libeat, pituitam profectò omniū frigidiffi-
mam reperias, etſi ſit lentiffima, ac nō niſi ſum-
ma ui poſt atrā bilem ducatur. Quæ enim per
uim trahuntur, hæc propter uiolentiam feruē-
tiora redduntur. Sed tamen ad hæc omnia pi-
tuita ſuapte natura multo frigidiffima appa-
ret. Quòd autem hyems corpus pituita imple-
at, tibi his uestigijs patebit: ſpuunt homines, &
emungūt hyeme pituitoſiffima: atq; œdema-
ta alba ijs potiſſimum hoc tempore generātur,
alijsq; morbi pituitoſi,

¶ Manifefta eſt hæc oratio, lectorem deſyderans attē-
tum, non interpretem ipſam declarantem. Porro ad
finem eſt adſcriptum, alijsq; morbi pituoſi. Ergo ex
eiufdem ſcriptura, orationis hic ſenſus elicitur. Oede-
mata alba fere oriuntur hyeme. Etenim alijs quoq; pi-
tuitoſi morbi hac tēpeſtate uigēt, ut ſunt ſcilicet omni-
no febres æſtate bilioſiores, ita hyeme pituitoſiores.

G ij

Vere

Sanguis cre-
scit Vere.

Vere autem pituita in corpore adhuc ualida manet, & sanguis crescit, tunc enim frigora remittuntur, & pluuia succedunt: Itaque tum ex imbris, & diei quoque calore sanguis augetur, cuius naturae id anni tempus, quoniam humidum est & calidum, maxime accommodatum est. Cuius rei indicium est: quod homines uerno, aestiuoque tempore potissimum torminibus corripuntur, ac sanguis de naribus fluit, & calidissimi sunt atque rubidissimi.

Cur philo-
sophi qui-
dam Ver cali-
dum & hu-
midum dixe-
rint.

Indicia, quae
uere sanguis
abundet.

Quare Aes-
tium tempus
coniunxit
Veri.

¶ Locus hic planus est. Dictum autem est primo de temperamentis libro, rectius temperatum uer, quam humidum & calidum dici. Suberat tamen causa, cur calidum & humidum dicere uer non nulli Philosophi sunt inducti. Sic enim in temporibus anni hoc dicunt esse humidum & calidum, ut in genere corpore praedictorum, animalia; haec cum plantis conferentes; uer autem cum autumno, optimum inter tempora anni, & solum, ut ita dicam, prorsus naturaliter affectum, illi quod praeter naturam constitutum est. Abundare autem uere sanguinem, praeter alia, hoc argumentum est, quod tum tormina uigeant, quae crueta appellant: non haec quae ob bilem uellicant intestina. De crueta his torminibus quarto in librum de articulis commentario uerba feci, declarans hunc affectum fere nasci uenis sanguine affluentibus, qui affatim deinde a natura per intestina excernitur, ita ut per uterum mulieribus; quibusdam per nares, aut haemorrhoides, aut uomitus. Coniunxit autem cum uere aestate torminum ratione, atque ob ruborem coloris. Nam Vere genitus sanguis ex suo calore rubrum colorem uniuerso corpori inducit, perque sedem nonnullis excernitur. Calorem porro, si tangas eos, iam

iā tū præ se ferunt homines, cuius causa est sanguis,
atq; adeo circūdans nos aer.

Aestate uerò adhuc sanguis uiget, sed bilis Bilis æsta-
te crescit, &
pituita mi-
nuitur.
suppullulat accrescitq; , & ad autumnum
usq; pertinet. Autumnō sanguis imminuitur:
quā eius naturæ istud tempus contrarium est.
Bilis æstiuo simul & autumnali tempore cor-
pus tenet : quod hinc discas: Homines hac tem-
pestate, & sponte sua bilem uomunt, & per me-
dicamentorum potiones biliosissimis purgan-
tur, quod item ex febris, & hominū quibus-
dam coloribus patet. Pituita æstiuo tempore
multò quā ante est imbecillior, nam hoc tem-
pus eius naturæ ob calorem siccitatemq; uehe-
menter aduersatur.

¶ Aestate atq; potissimū initio eius copiosus est. Ve-
re auctus sanguis, ut qui ab ambiente calore nondum
est discussus. Increfcit autem bilis, eo quod in præsentī
præter naturam exalfiat corpus. Hic rursus bilem nō
apposito coloris nomine, flauam appellat : nunq̄ atram
hac simplici appellatione nuncupās, cæterum indicato
coloris nomine. At singula uerborū HIPPOCRATIS
capita animum aduertentibus clara sunt.

Autumno sanguis paucissimus efficitur in Atra bilis
autumno
crescit, &
sanguis mi-
nuitur.
homine, quoniā autumnus siccus est, & ho-
minem iam refrigerare incipit. sed atra bilis au-
tūno q̄ plurima est & potentissima.

¶ Superiori oratione sanguinē dictum est autūno im-
minui:

G iij

minui:

minui : quod eius naturæ sit aduersarius, nos, qui aduersarius sit, exposuimus. Si enim similiter atque uer, calidus sanguis & humidus est : autumnus autem (ut ipse dixit) siccus, & hominem refrigerare incipit : contrarius merito est Veri Autumnus, ac humorem sanguinis contrarium habet redundantem, siccum & frigidum, qui optimo iure eiusmodi euasit, propterea quod ante humores deusti erant æstate, iam quod ex deustis illis reliquum est, restincto quidem calore, frigidum siccumque redditur : frigidum, ob calorem extinctum : siccum, quod eius omnis, dum assaretur, sit consumptus humor.

Pituita hyeme crescit, & bilis imminuitur.

INeunte hyeme bilis, quia iam refrigeratur, imminuitur, & pituita de integro augetur, tum à frequentibus pluuijs, tum noctium longitudine.

Pituita hyeme cur uigeat. Hyës cur frigida. Sol caloris aeris causa.

¶ Dominantem singulis ex quatuor temporibus humorem temperamento uult ipsi tempori esse similem. Vnde fit, ut frigida & humida appelletur pituita iuxta ac hyems, & calidus humidusque sanguis, ut uer : calidam & siccam, ut æstatem, ita & bilem flavam esse dicit : & atram, quemadmodum Autumnum, frigidam & siccam. Quod igitur quibus dixi temporibus singuli humores incrementum sumunt, ante confirmauit, nunc causam adducit, cur maior Hyeme sit pituitæ copia : ob frequentiores, inquit, pluuias, & noctes longiores. quod perinde est ac si dicas : quod humidum sit frigidumque hoc tempus. Humidum esse probatur, pluuiarum multitudine : frigidum, noctium prolixitate. Siquidem calor, quo præditus est ambiens nos aer æstate, auctor sol est, qui tum ascendit prope supra uerticem nostrum, & diem longiorem efficit. Idem item frigiditatem Hyeme inducit, quod obliquus & humilis paucopore

pore super terram feratur. Vult autē HIPPOCRATES cum ambiētis nos aeris statu una animalium corpora affici. sicari in siccis eius temperamentis, humescari in humidis. Hoc pacto etiam calferi in calidis, refrigerari in frigidis. Quare si humida hyems & frigida est, merito in ea, frigida & humida, ualet pituita, nam ostendit & hoc ante. Huic assentit & aliorum ratio temporum. æstate, flaua bili dominante, quando sicca & calida facultate est. Vere, sanguine, humido & calido humore. Etenim Ver esse ait calidum & humidum. Autumno, atra bili, nempe quæ iuxta ac hoc tempus sicca est. Quæstio igitur non parua oritur de ueris temperamento, quo pacto calidum & humidum dicatur, quod, cum ea de re sermonem haberem, temperatum satius dici ostēdi. Atq; constat, eadem etiam ratione nō calidum & humidum debere dici sanguinem, sed temperatum. Ac magis quæras, quod huius libri interpretes præterierūt, de pituita; quæ habet frigidam substantiam & humidam, & hæc Hyeme generata. Qua uero causa inductus, non minus inquirendum esse id dixi, iam tibi expediam. Dixit in Aphorismis ipse HIPPOCRATES. Vētres Hyeme & uere natura calidissimi, & somni longissimi. Per hæc tempora alimenta copiosiora sunt exhibenda. Etenim tunc calor natuius plurimus est; nutrimentum ergo largius requirit. indicio sunt ætates & athletæ. Iterum. Aestate & Autumno cibos difficillime ferunt, Hyeme facillime, secundum locum Ver tenet. Hæc si uera sunt, & pituitam humorem esse frigidum, non temperatum, ut est sanguis, agnoscimus; quomodo Hyeme augebitur? Cōueniebat enim ex alimento commode cocto, sanguinem magis, quam pituitam generari. Qui igitur hæc dubitatio dissoluetur? Dicam, quod sentio. Sunt quidem calidissimi

Cū aeris statu corpora animalia afficiuntur.

Cur pituita, cū frigida sit, & humida, hyeme uigat.

calidissimi uentres per hyemē naturali calore, hoc est, temperatissimi. Corporis parteis ediuerso plus refrigantur hyeme, ipseque adeo uenter quibusdam, aut ex itinere, aut ob uestium inopiam, aut exercitiorum genus, aut eiusmodi quippiam. Omne igitur ambientis aeris frigus quā potest pœnitissime in corpus se infundat. Quibusdam uero etiam ad uentris usque regionem penetrat, uti est declaratum. Itaque ut percocti sint in uentriculo sumpti cibi, in hepate certe dum mutantur, non absolutum assequuntur sanguificationis, ut sic dicam, cultum, sed aliqua in ea offensio existit. Quo minus uenæ totius corporis mutant illos refrigeratæ. Huc accedit ciborum multitudo, qui Hyeme sumuntur, quibus qualitates quoque sunt pituitosiores. Multa enim edunt legumina hyeme, multo plus panis quam alias, siliginem, rhyemata, holera, satiuas rapas, & carnes multas: hæc plane pituitosa, ut agnos: illa, nisi probe elaborentur, quod genus aprorum carnes sunt, maxime porcorum. Præterea, bulbis, cochleis, caseo, & alijs eiusmodi multis tota hyeme uescuntur, quæ prompte in pituitam uertuntur. Atque etiam recens uinum plerique bibunt, quod est natum ad generandam pituitam. Quibus fit, ut hyeme copiosior sit pituita.

Cibi pituitosi.

Hæc igitur omnia habet perpetua corpus humanum, quæ à tempore degenerante, modo ultra modum augentur, modo imminuuntur, unum quodque pro parte & natura.

¶ Omnia, inquit, prædicta, hoc est, quatuor humores habet corpus humanum per omnem uitam, hoc illi significat perpetua. Hæc pro temporum mutationibus augentur, minuunturque. A tempore degenerante enim, idem

Perpetua.
A tempore
degenerante

idem est illi, quod trāsmigrante, hoc est, quod demuta-
tur, ac transit in aliud sibi cōtinens. Deinde, augeri mi-
nuiq; hæc dicit pro parte & natura : Quidam accipi-
unt pro parte, de corporis partibus esse dictum : qui-
dam contrarium huius pro natura : ut hæc dicat, Sem-
per corpus humanum quatuor cōmemoratos continet
humores : copiosiores autē & pauciores pro anni tē-
poribus & natura . quod oratione inuersa si proferas,
sensum sis cōducibilē & uerū assequuturus. Nā humo-
rum copia pro temporibus, ubi naturaliter dispēsatur
annus, mutatur, atq; pro totius anni temporibus, etiam
si minus dispēsetur naturaliter, differentia in quanti-
tate nascitur humorum . Quin & de anni temporibus
parteis interpreteris licet.

Pro parte
& natura.

NAm ut annus omnis omniū est, & calido-
rum, & frigidorū, & siccorum, & humi-
dorum particeps . neq; enim quicquam in hoc
uel minima temporis parte consisteret, sine re-
liquorum omniū, quæ in hoc mundo sunt, con-
sortio. Immo si unum etiā deficiat, omnia simul
aboleātur, quippe omnia & ab eadem sunt cō-
stituta necessitate, & à sese inuicē aluntur.

¶ Calidū, frigidum, humidū, & siccū : quod nō per ex-
cellentiam appellatur, aut intelligitur : sed elementale
dicit. quod in proposito sermone declarauit, omnē do-
cens annū omniū esse participē . Neq; enim omnium,
quæ præpollēt, particeps est omnis annus, sed elemēta-
liū : tota quidē hyems, humidū & frigidū : æstas, sicci &
calidi : autūnus, frigidi & sicci. Quod dilucidius etiam
ostēdit : cū dicat, ut cætera quoq; dissoluantur, fore, si
mul atq; uni istorū cōtingat perijisse . Nā uno pereūte
elemento, reuera dixeris corrumpi, quod ex ijs cōstat.

H Secus,

Secus, uno ex illis pereunte, quæ ex uincētis nomine appellantur; cum contrarium sit uerū. Vbi per datur aliquod ex ijs quæ præpollentis nomine appellantur, saluum est, quod ei aduersatur. Si enim æstas non sit, hyems est: si non hyems, æstas: Et si non sit Ver, autumnus: si nō autūnus, uer. Sin autem calidum elementū semel sustollatur, cōcrescet humidū, caloris inopia: tollitur omnino sol: nulla planta erit, neq; animal reliquū. Si itē frigidum pereat elementum, uniuersa ignis erunt. Et si siccū, aqua erunt omnia, itaq; interibunt omnia quæ in mundo sunt genita corpora. Propterea dixit corpora mundi elemētalīa ex sese nutrirī mutuo. Nā absolutū elemētū mēte potius apprehenditur, q̄ subsistit. Quod uero prope cum illo idem est, eorum est, quæ subsistunt numero. Nā si absolute humidā & frigidam cogites aquam fieri, nō manebit iam aqua: concresecet enim mox, & consistet, & fluere desinet. Ita terram si prorsus siccā & frigidam cogites, erit id adamāte corpus durius. Quæ si euadat eiusmodi, generationem desinent plantæ, hac desita, simul alimentū corrūpetur animantiū, atq; si hoc, nimirum & ipsa animantia. Per excellentiā ergo quando elementum intelligitur siccum & frigidum, tunc terra, quæ in mundo est, siccum esse & frigidum corpus dicitur: & aqua, humidum. Iam & ipse habet ignis partem aereæ substantiæ, non secus atq; fumosa, ad hæc non obscure pro nutrimento humiditatē postulat: id quod lychnorū flāmæ indicāt. Proinde ex sese mutuo habēt nutrimentū mundi elementa. Vnde est apud Platonē idē ut sibi ipsi alimētū & marcorē suppediet: & cūcta in seipso & a seipso tū patiat, tū agat, ex arte comparatum est.

Simili modo homo, si quod illorū eū deficeret, quæ cognata sunt, uiuere non posset.

Cognata

Absolutū
elemētū potius
apprehenditur
mēte, quā
subsistit.

¶ Cognata appellat sanguinē, pituitā, & biles. quando quidem fœtus primam figurā ex matris est sanguine omnium particeps consequutus, ac incrementū, nutritūque. Si igitur prorsus ex corpore nostro aboleatur aut humidū, aut siccū, uel calidū, uel frigidū, statim corrumpentur humores, qui humidi, sicci, calidi, & frigidi sunt: non illi quidem meri & immixti, sed quia ea in qualitate alijs præstant, ita nominati. Nam pituitam humidam dicimus, & frigidam esse, non quasi contrariorum expertem, sed quod in ea humidum & frigidū dominantur. Quæ si plane frigida tantum foret, ut crystallus sit coacta. Sic si semel humida sit, neque crassa, neque foret lenta. Idem de bilibus statuas. Nam est flaua, sicca: atra, sicca & terrena esse dicitur, cui tamen aliqua est humiditatis pars, alioquin humor non sit, cæterum durum corpus, ut adamas. Eadem ratione frigida esse dicitur: quod plus habeat frigiditatis, quam caliditatis. quæ si undequaque sit frigida, instar crystalli cōgeletur. Sed horum quid refert meminisse? quando sanguis ille qui temperatissimus uidetur, talis dicitur: quod in ipso nullum suo contrario magnopere præcellit, nec calidum frigidum, nec calido frigidum, nec humidum sicco, uel siccum humido. Posteaquā uero & ipse indiget sanguis quatuor qualitatibus, humiditate, siccitate, caliditate, & frigiditate, nemini dubium est, quin cum reliquis humoribus postulet commisceri. Quo fit, ut temperatissimus sanguis pituitæ sit, & flauæ, atræque bilis particeps. Est alia præterea naturalis consideratio non contemnenda. Hæc ad proborum generationem morum imprimis referre quatuor humores docet. Sed hic rursus demonstrasse prius conuenient, animi mores corporis subsequi temperamenta: quam rem alibi tractauimus. Atque hoc constituto, animi dexteritas & prudentia a bilioso

Humores in corpore præcellentiā calidi, frigidi, sicci, humidi dicuntur.

Consideratio alia naturalis de humoribus.

H ij humore

humore pficiscetur : integritatis & grauitatis erit au-
ctor, humor melācholicus : sanguis, simplicitatis & stu-
piditatis. Pituitæ natura ad morū cultū nihil facit . quas
re in ciborū prima mutatione generari uidetur.

Singulis
anni tēpo-
ribus singu-
li in corpo-
re dominā-
tur humo-
res,

IN anno autem, modò hyems maximè, modò
Ver, modò Aestas, modò Autumnus ualeat.
Haud aliter in homine, interim pituita domi-
natur, interim sanguis, interim bilis, primùm
flaua, deinde atra.

¶ Aperta est HIPPOCRATIS oratio ostendere pa-
rantis, ut in anno nunc humidum uiget & frigidū, ua-
caturq; hoc anni tempus, hyems. Nūc humidū & calidū,
tempore ueris, aliquādo siccū & calidum, quæ uo-
catur aestas. postremo horum siccū & humidum, in au-
tumno. Ita in homine præstat, hyeme pituita, humor
humidus & frigidus. Sanguis Vere, calidus humor &
humidus. Flaua bilis æstate, quæ facultate est calida &
sicca, Atra autūno, sicca & frigida, ut ipse etiā autūnus.

Argumētū
superioris
orationis.

CVius est argumentum euidentissimum : si
quater per annum idem eidem homini me-
dicamētum exhibere uelis, hyeme tibi euomē-
tur pituosisima, uere humidissima, æstate bili-
osisima, autumno nigerrima.

¶ Clarissimū dicit argumentum esse prioris orationis
ubi singulis anni temporibus singulos dominari hu-
mores dixerat : quod eidem exhibito medicamento
uomitum mouente, uicibus quatuor, sit hyeme uomis-
tus pituitosior, uere humidior, biliosior æstate, & ni-
grior autumno.

Cum

CVm igitur hæc ita se habeant, par est mor-
bos, qui hyeme augeantur, æstate finire, &
contrà, qui æstate creuerint, hyeme terminari:
nisi intra dierū circuitum discedant. Circuitum
autem dierū aliàs exponam. Vernorum mor-
borū in Autumnum expectanda liberatio est.
autumnalibus autē Veris tēpore defungamur,
necesse est. Hæc uerò quisquis stata tēpora su-
perauerit, hunc fore annum scire oportet.

¶ Huius orationis bifariam scribitur initium: ab his
ὀφείλει, ab illis εἰλῆ γὰρ τοῦτέω οὕτως ἐχόντων: quod est idē εἰλῆ.
ac προσήκει, quod nos par est uertimus. Usurpant enim
hoc uocabulū interim pro par est, reliqua huius ora-
tionis obscura nō sunt. Vult enim morbos diuturnos,
& qui non per circuitus fiūt dierū, sed mēsiū, eo sol-
ui tempore, quod illi, quo hominē inuaserunt, cōtrariū
est, hoc est, septimo mēse, quibus nō solutis, annum tū
dicit morbū effici. Hæc dictio annuus, eum potest de-
notare, qui post annū primæ suæ generationis disce-
dit. potest & eum, qui septenū annorū ambitū ample-
ctitur, ut illi, qui septenū mēsiū. Siquidem in Apho-
rismis in hūc modum scribit. Plurimæ passiones pue-
ris iudicantur, hæ decimo quarto quoq; die, ille septi-
mo quoq; mense, aliæ septimo quoq; anno, nonnullæ
ad pubem usq; pertinent.

Annus
morbis.

SIC Medicum ad morbos accedere oportet,
tanquàm singulis horum dominantibus
in corpore pro anni tēpore, quod potissimum
dispensatur naturaliter,

¶ Totius præcedentis de anni temporibus sermonis
H iij usum

usum hoc loco docuit : ostendens commētationem de
 ætatibus, regionibus, exercitijs, & quotidiano uiuēdi
 instituto eandem præstare commoditatē. Horum habi-
 ta omnium ratione, medico considerandum est, qui præ-
 pollēs humor aut qualitate, aut sua facultate, qua in cor-
 poris parte abundet. Nam sic quidem Medicū se opti-
 mum præstiterit, quemadmodum in medendi com-
 mentationibus traditur. ¶ Hoc libro cum esset HIP-

Methodus
 Hippocra-
 tis in natu-
 ra hominis
 inueniēda,

POCRATI corporis nostri naturam inuenire pro-
 positum, hac methodo ad inuentionem usus est. Pri-
 mum simplex an multiplex esset, quæsiuit. quod ubi
 esse multiplex comperisset, simplicium deinde in eo
 substātiā, ecquæ sit inspexit, hoc est, quam habeat aut
 ad patiendum ab aliquo, aut agendum, facultatem. Qua
 de causa temporum & ætatum fecit mentionem; con-
 siderans quomodo inuentis elementis cum illis con-
 ueniat. Inuenit præterea soluendorum morborū præ-
 dictiones & curationes ad eosdem esse reducendas
 scopos. Qui dum elementa corpus nostrum consti-
 tuentia inuestigat, interim quoq; quæ reuera sunt mū-
 di elementa, explicauit. Nam subinde, abutentibus hoc
 uocabulo nobis, simplices in cuiuslibet rei constitutio-
 ne partes, primæq; illius rei elementa dicuntur. Sic
 musica elementa, rythmica, geometrica, arithmetica,
 orationis, uocis, & demonstrationis appellarunt. Ita
 etiam Plato centum ait plaustri esse dicta elementa ab
 Hesiodo: qui scripsit.

Elementa p
 abusum.

Hesiodus.
 ἑστῶτων ἢ
 ἡμέρων.

Plaustri lignaq; centum.
 Hoc modo quæ appellantur singulis in rebus elemen-
 ta, non plane sunt simplicia neq; prima. At uero illa
 omnium rerum communia, & simplicia & reuera sunt
 prima, propriæq; nominantur elementa, quæ a qualita-
 tibus HIPPOCRATES calidum, frigidum, humidū, &
 siccū denominat; nō quæ in medio sint extremorum,
 sed

sed ipsa illa extrema : ignē scilicet, terrā, aquā, & aerem. Itaq; Plato eū uult, qui de animæ natura cōmentatur, hanc methodum subsequi. Neq; enim satis singulas posse res citra uniuersi naturam cognosci. Sed ipsa tibi uerba Platonis adscribo : quæ sic habent. Quid tu animæ (inquit) naturam probe absq; uniuersi naturæ assequi te posse existimas ? Quin (siquid HIPPOCRATI credimus Asclepiadæ) ne de corpore quidē citra hanc rationē. Recte ille quidem Amice : faciundum tamen est, ut ad HIPPOCRATEM expendamus disputationem, consyderemusq; num consentiat illi. Recte. Quid igitur dicte HIPPOCRATES, & ueritas ? num sic ? Operæ precium est rei cuiuslibet naturam consyderare : Primum, simplex ne sit, an multis formis, cuius nobis comparare scientiam uolumus, & eam facultatē, ut alijs illam tradere possimus. Deinde, simplex si sit, animaduertenda illius facultas est, et quā ad actionem habeat, aut ad passionem, comparatam. At multas si formas habeat, his enumeratis, quod in una, hoc in unaquaq; uidendum : ad quid scilicet faciundum sit, aut ad patiēdū ab aliquo nata. Atqui hæc cū scripserit Plato in hūc modū, mōstrat alijs nobis, quo præter hūc de natura humana libro liceat hanc methodū inuenire, q; si nequeat, nullum quærat Platone testē digniorē fide, qui legitimū hūc esse HIPPOCRATIS librū cōfirmabit. Et ut mittā alia, pxime discipulorū eius memoriæ successit Plato, quorum si cuius hīc liber esset, scriptoris ei nomē fuisset præscriptū. Nam ante ætatē Regū Alexādrīæ & Pergamī, inter quos erat summa cōtētio circa cōparādos ueteres libros, nullus unq; liber falsam præscriptionē habuerat. Verū ut primū acceperūt præmiū, q; antiqui cuiuspiā auctoris libros ijs offererēt, tū demū multa falsa inscriptione insigniētes attulerūt. Sed hī floruerūt Reges post Alexādrī obitū. Plato ante,

Hūc de humana natura librum Hippocratis esse, pbatur auctoritate Platonis.

ante, quā Alexander rerum potiretur, illa scripserat, nulla dum adulterata inscriptione, sed quolibet libro suū scriptorem titulo præ se ferente. Plato igitur ad HIPPOCRATICAE Methodi præscriptionem, de animæ se natura cōtēplari proficet: ita ut ille de corporis natura. Neque hoc alio modo fieri cōfirmat posse ante, quā uniuersi cognoscatur. At enim sunt, qui in tāto errore uersent, ut tam præclarā methodū alterius esse possint in animū inducere: quod nō poenituit primū huius tātæ, tāque suspiciendæ rei inuētorē, eius scribere demonstrationē. Quis enim eū, qui omnium generationi interuentionisque obnoxiorū corporū elemēta inuenit, singulare nō dicet, stupendūque factum designasse? Quis autem multo esse singularius negabit, demonstrationibus hæc cōfirmasse? Eaque adeo qui nō uersibus totis tractat, sed longe potuerit paucioribus complecti. Nam in omnibus medicamentorū & præfagiorū inuētis, HIPPOCRATEM elemētis uti, ut demonstratis: nusquam autē eorū demonstrationē docuisse, cui probat? Hæc igitur tanquam cumulū adieci, hūc ostēdēs esse HIPPOCRATIS germanū librū, qua de re tamē, cuius nihil interest, minus est cōtendendum: de ueritate autē eorum, qui in ipso libro traduntur, uehemētius laborandum. Hoc in libro de elemētis secundum HIPPOCRATEM præstiti, quem cum probari omnibus doctis uiderēt æmuli, frigidā causam attulerūt, nō esse HIPPOCRATIS librū iactantes. Cæterū hæc illum statuisse, & hæc singulis libris cōponēdis semper spectasse, in cōfesso est. Postquam uero ijs impudentur contradicunt inuidi, quæ omnes sine controuersia comprobant, ideo opus aliud conscripsi, hac inscriptione. Quæ in alijs operibus idem sentire HIPPOCRATES, ac in libro de humana natura uidetur.

FINIS.